

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI
DEPARTAMENT POLITYKI MIGRACYJNEJ

MIGRACJE Z CHIN

WARSZAWA 2008

SPIS TREŚCI

I. PODSTAWOWE INFORMACJE	3
II. MIGRACJE Z CHIN DO EUROPY W XX WIEKU	5
III. UWARUNKOWANIA MIGRACJI Z CHIN.....	7
IV. SZLAKI TRANZYTOWE.....	12
V. MIGRACJE DO EUROPY.....	13
1. Główne kraje docelowe w Unii Europejskiej.....	13
VI. FEDERACJA ROSYJSKA I UKRAINA JAKO OBSZAR MIGRACJI Z CHIN.....	24
VII PRZEMYT LUDZI DO KRAJÓW UE I ZAGROŻENIA ZWIĄZANE Z MIGRACJAMI Z CHIN	27
1. Nielegalna migracja, handel ludźmi.....	27
2. Przemysł przestępczości	33
VIII. MIGRACJE CHIŃCZYKÓW DO POLSKI	36
1. Migracje legalne	36
1.1. Ruch osobowy.....	36
1.2. Zezwolenia na pobyt.....	37
1.3. Migracje zarobkowe, działalność gospodarcza i inwestycyjna.....	39
2. Nielegalna migracja i przestępczość	44
IX. WNIOSKI I REKOMENDACJE.....	48
BIBLIOGRAFIA.....	52
ZAŁĄCZNIKI.....	54
Załącznik nr 1	54
Załącznik nr 2.....	56

I. Podstawowe informacje

Oficjalna nazwa państwa:	Chińska Republika Ludowa (<i>Zhonghua Renmin Gongheguo</i>), proklamowana 1 października 1949 r.;
Stolica:	Pekin ;
Powierzchnia:	9,6 mln km ² (bez Tajwanu; łącznie z Hongkongiem i Makau, które po przyłączeniu do ChRL otrzymały status Specjalnych Regionów Administracyjnych);
Ludność:	Szacowana na ponad 1,3 miliarda (22% ludności świata), skupiona przede wszystkim w pasie nadmorskim (320,6 os/km ²). Na wsi zamieszkuje dwie trzecie ludności. Przyrost demograficzny wynosi ok. 1,04% w skali roku;
Język:	Mandaryński dialekt języka chińskiego, ale pamiętać należy o ogromnej różnorodności językowej wśród emigrantów z Chin – wg danych oficjalnego portalu Chińskiej Republiki Ludowej ¹ wśród najczęściej używanych języków należy wymienić: chiński standardowy i mandaryński chiński (Putonghua, bazujący na dialekcie Beijing), Yue (Kantoński), Wu (Szanghajski), Minbei (Fuzhou), Minnan (Hokkien-Tajwański), Xiang, Gan, oraz dialekt Hakka;
Struktura etniczna:	Rdzenni Chińczycy (narodowość Han) stanowią 91,6% ogółu ludności Chin. Oficjalnie statystyki podają, iż w Chinach zamieszkuje jeszcze 55 innych mniejszości narodowych. Najliczniejsze z nich to: Zhuang (15,5 mln), Mandżurowie (9,8 mln), Hui (8,6 mln), Miao (7,4 mln), Ujgurowie (7,4 mln), Yi (6,6 mln), Mongołowie (4,8 mln), Tybetańczycy (4,6 mln), Koreańczycy (1,9 mln);
Główne religie ² :	Taoizm – 400 mln; buddyzm – ok. 100 mln wyznawców; islam – 17 mln; katolicyzm (katolicy, którzy wyszli z unii z Watykanem i zrzeszeni są w Patriotycznym Stowarzyszeniu Katolików) – ok. 5 mln, co najmniej drugie tyle liczy tzw. kościół podziemny, pozostający w łączności z papieżem; protestantyzm – ok. 7 mln;
Jednostka monetarna:	Yuan (regulowany kurs płynny), 1 USD = ok. 7,7 yuanów;
Dochód narodowy brutto:	2,7 bilionów USD w 2006 roku. Od rozpoczęcia reform w 1978 roku średnioroczny wzrost chińskiego PKB wynosił

¹ Więcej informacji dostępnych jest na stronie internetowej <http://english.gov.cn>.

² Uwaga: są to bardzo konserwatywne szacunki oparte na oficjalnych danych. Opublikowane w 2007 roku rezultaty badań naukowych chińskich instytucji mówią o 300 mln osób uważających się za religijne.

9,67% rocznie - w 2006 roku osiągnął on 10,7%. Jest to trzykrotnie szybszy wzrost w porównaniu do średniej dla całego świata w tym samym okresie (3,3%);

Zatrudnienie: Rolnictwo 60%, przemysł i budownictwo 21,3%, usługi 15,4%. Oficjalna stopa bezrobocia 4,2;

Ustrój: Wg konstytucji z 1982 r. ChRL jest „socjalistycznym państwem demokratycznej dyktatury ludu, którym kieruje klasa robotnicza w oparciu o sojusz robotniczo-chłopski”. Faktycznie jest to nadal system autorytarnej władzy Komunistycznej Partii Chin, dopuszczający fasadowe istnienie tzw. partii demokratycznych i w znacznej mierze oparty na aparacie ucisku, którego podstawowymi składnikami są siły bezpieczeństwa publicznego i armia;

Parlament: Ogólnochińskie Zgromadzenie Przedstawicieli Ludowych (OZPL), liczy 2 978 deputowanych, wyłanianych drogą wyborów pośrednich. Przewodniczącym OZPL jest Wu Bangguo (od marca 2003 r.). W pełnym składzie OZPL zbiera się raz w roku, na 10-dniowej sesji w marcu;

Rząd: Rada Państwowa; Premier WEN Jiabao;

Głowa państwa: Przewodniczący ChRL – HU Jintao (od marca 2003 r.), który łączy jednocześnie funkcje Sekretarza Generalnego KC KPCh i Przewodniczącego Centralnej Komisji Wojskowej;

Partie polityczne: Komunistyczna Partia Chin i 8 tzw. partii i ugrupowań demokratycznych;

Chińczycy na świecie:

Tabela 1. Liczba emigrantów chińskich

Kontynent	Liczba Chińczyków (2005 r.)
Azja (z wyłączeniem Chin)	28 175 752
Ameryka	3 570 750
Europa	1 618 640
Oceania	570 625
Afryka	136 865
Razem	34 072 632

Źródło: Shao Center, Ohio University (USA)

II. Migracje z Chin do Europy w XX wieku

We współczesnych procesach migracyjnych z udziałem Chińczyków od lat 40. XIX wieku znaczącą rolę odgrywała diaspora. W latach 20. XX wieku migracje z Chin do Europy były ukierunkowane na Wielką Brytanię a migranci pochodzili głównie z Kantonu i Zhejiang. Po II wojnie światowej do Wielkiej Brytanii emigrowali również Chińczycy z Hong Kongu oraz – w mniejszym stopniu – z Singapuru i Malezji, dokąd ludność pochodzenia chińskiego znacznie wcześniej napływała etapami, podobnie jak do innych regionów Południowej Azji.

Aktywne kształtowanie się diaspory chińskiej w Europie przypada na lata 70. i 80. minionego wieku. W tym okresie komunistyczne władze w Pekinie w ograniczonym zakresie zaczęły zezwalać na wyjazdy na pobyt stały osobom posiadającym rodziny za granicą. We wskazanym okresie emigracja wywodziła się głównie z obszarów Guangdong, Fujian i Zhejiang – relatywnie rozwiniętych gospodarczo regionów południowo - wschodnich Chin.

Po roku 1978 wprowadzono ułatwienia dla osób ubiegających się o paszport, a kolejna liberalizacja przepisów w 1985 roku miała przyczynić się do zmniejszenia skali nielegalnych wyjazdów (*de facto* ucieczek), które w związku z wprowadzanymi reformami gospodarczymi i otwieraniem się kraju na rynki zagraniczne uległy nasileniu. Ponadto, z uwagi na zmiany jakie miały miejsce na chińskim rynku pracy w latach 80. XX wieku, zaczęto postrzegać emigrację jako alternatywną ścieżkę kariery zawodowej. W latach 1980–1990 zwiększała się również wewnętrzna presja migracyjna, co z kolei związane było m.in. z gwałtowną industrializacją i wzrostem bezrobocia prowadzącego w rezultacie do przemieszczania się milionów Chińczyków ze wsi do miast.

Na przełomie lat 1980–1990 prowincje Fujian i Zhejiang w stopniu znaczącym uzależniły się od transferów pieniężnych z zagranicy (przede wszystkim z krajów Azji oraz z USA), pochodzących głównie od osób o nieuregulowanym statusie pobytu. Udział środków pochodzących z krajów europejskich był wówczas nieznaczny. Warto również zauważyć, że wyjazdy Chińczyków z tych prowincji miały zazwyczaj charakter oficjalny (często wykorzystywano ścieżkę studencką), a ich kierunki były coraz bardziej zróżnicowane. Choć z założenia miały być one krótko i średnioterminowe, to liczba Chińczyków, którzy nie wracali do kraju, była stosunkowo wysoka. Do Europy w owym czasie najliczniej migrowali mieszkańcy Zhejiang najczęściej do krajów z już istniejącą diasporą chińską (Holandia, Belgia, Niemcy, Francja), ale dość szybko nowymi kierunkami stały się również: Skandynawia, Włochy, Szwajcaria, Austria, Hiszpania i Portugalia. Z kolei mieszkańcy Fujian migrowali do obu Ameryk, Japonii, Australii i tylko w niewielkiej liczbie docierali do Europy (głównie nielegalnie).

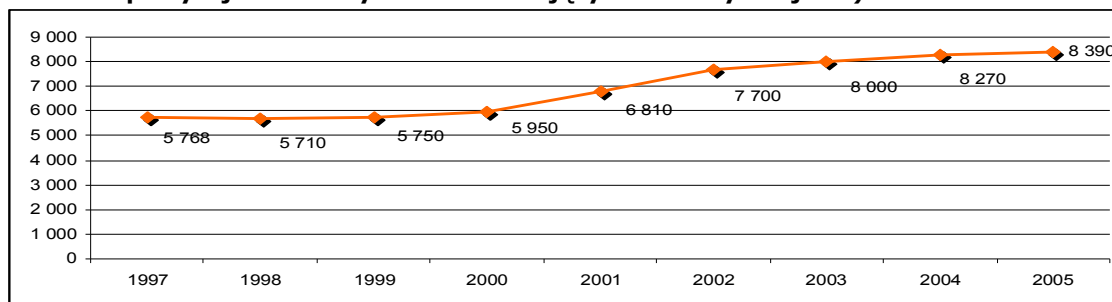
Do końca lat 90. XX wieku imigracja Chińczyków do komunistycznych krajów europejskich praktycznie nie istniała, jednak w miarę powstawania tam rynku zbytu na tanie produkty z Chin (odzież) i rozwoju przedsiębiorczości (bary i restauracje chińskie) Europa Środkowa i Wschodnia stawały się coraz chętniej wybieranym kierunkiem docelowym. Zniesienie przez Węgry wiz dla obywateli ChRL w okresie październik 1988–kwiecień 1992 r. przyspieszyło ten proces i uruchomiło aktywny kanał migracyjny. Chociaż dla większości Chińczyków Węgry były tylko krajem tranzytowym, to jednak według niektórych szacunków pozostało tam około 45 tys. Chińczyków. Po ponownym wprowadzeniu przez rząd węgierski w 1992 roku wiz dla obywateli Chin zaobserwowano wzrost znaczenia b. Czechosłowacji (głównie Pragi) jako kraju tranzytowego. Jednocześnie, w wyniku decyzji politycznych władz ówczesnej Jugosławii (krytykowany przez państwa UE prezydent Miloszewicz postanowił zacieśnić stosunki z Państwem Środka), doprowadzono do sytuacji, w której na ten obszar przemieściło się kilkadziesiąt tysięcy Chińczyków (wg skrajnych źródeł nawet ok. 100 tys. osób), mimo trwających na Bałkanach konfliktów zbrojnych. Większość z nich skierowała się na zachód i południe, do Włoch i Grecji, niektórzy wyemigrowali do Rumunii, koncentrując się w Bukareszcie (ok. 20 tys. osób). Warto podkreślić, że migracje Chińczyków z terenów b. Jugosławii miały charakter spontaniczny i nielegalny. W migracjach Chińczyków do Europy w latach 90. XX wieku, niezwykle istotną rolę odgrywały kraje Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP). Temu zagadnieniu poświęcony został odrębny podrozdział.

III. Uwarunkowania migracji z Chin

Migracja z Chin ma podłoże ekonomiczne. Mimo, iż ChRL - rządzona przez komunistyczną partię - nie jest krajem demokratycznym, to reformy społeczne i gospodarcze zapoczątkowane pod koniec lat 70. XX wieku, wprowadziły zasady rynkowe i przekształciły ten kraj w dynamicznie rozwijające się państwo, aspirujące do miana globalnego mocarstwa (obecnie uważane jest za drugą, po amerykańskiej, gospodarkę światową).

Warto odnotować, że w latach 1986-2006 łączny PKB Chin wzrósł dziewięciokrotnie, do 2,6 bln USD, a udział tego kraju w światowym eksporcie zbliżył się do 9%. Tak potężny wzrost gospodarczy nie przekłada się jednak na poprawę warunków życia wszystkich grup społecznych, zwłaszcza mieszkańców wsi. Stosunkowo wysokie bezrobocie, które oficjalnie wynosi w skali roku 4%, stanowi poważny problem z uwagi na ukryty charakter tego zjawiska, zwłaszcza w słabo rozwiniętych gospodarczo obszarach. Szczególnie wysokie bezrobocie jest wśród młodzieży, które w przypadku pracowników młodocianych, wg danych ILO za 2003 rok, przekroczyło 63%. Nadal problemem jest analfabetyzm – szacuje się, że problem ten dotyczy około 9% społeczeństwa.

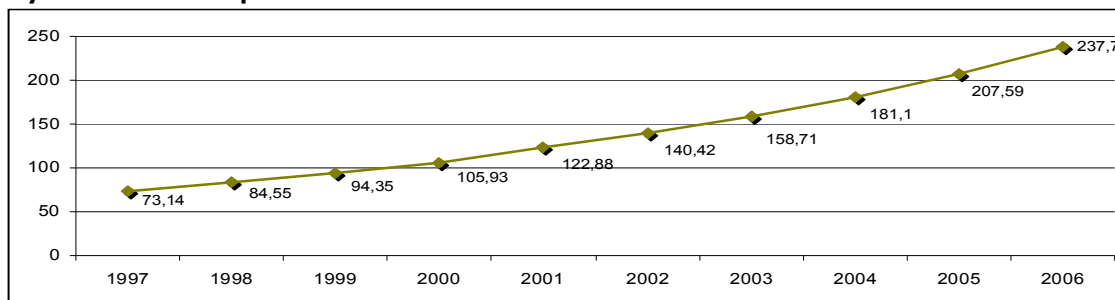
Wykres 1. Łączna liczba osób pozostających bez pracy (stan na grudzień każdego roku, dot. osób powyżej 15 roku życia zamieszkujących obszary miejskie)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LABORSTA

W Chinach mają również miejsce istotne dysproporcje płacowe. Choć średnia płaca w 2006 r. oficjalnie wyniosła około 240 USD miesięcznie, to jednak zarobki dużej części społeczeństwa oscylują w granicach minimum socjalnego. W 1993 r. wprowadzono ustawową płacę minimalną (jej wysokość ustalają poszczególne prowincje), która w 2004 r. wynosiła od 60 do 75 USD.

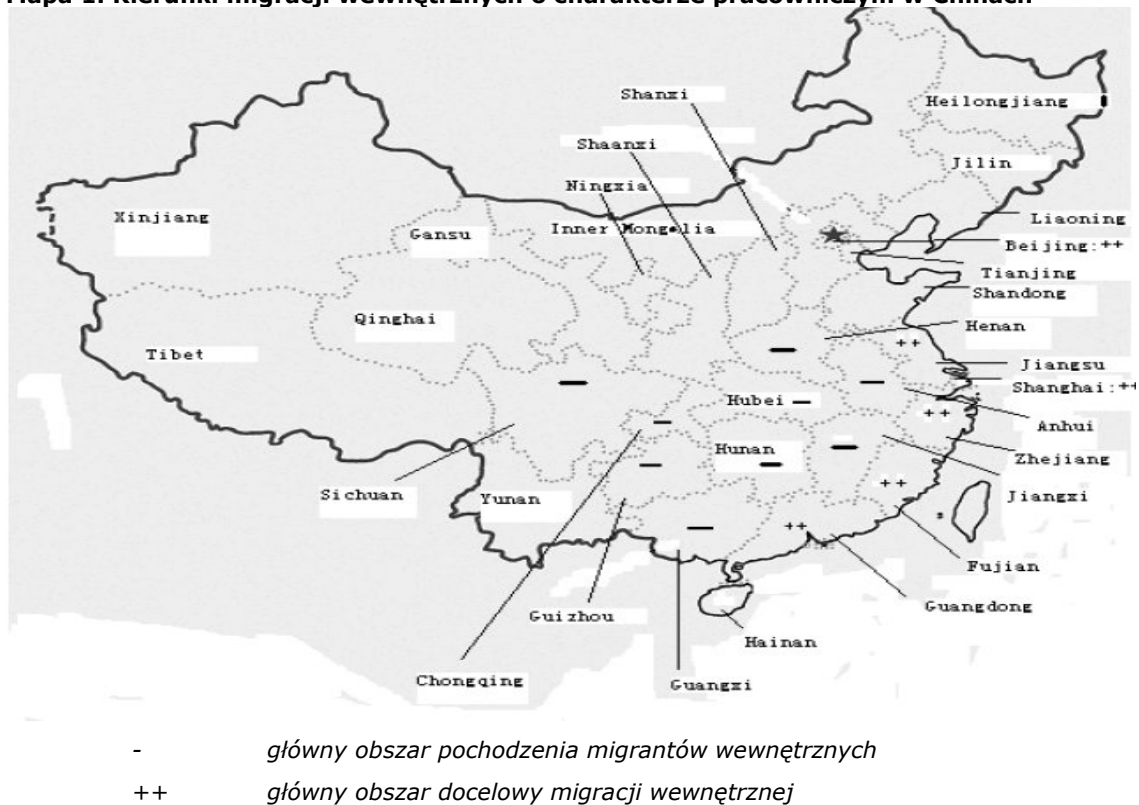
Wykres 2. Średnia płaca w Chinach



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LABORSTA

Jak skomplikowana jest sytuacja społeczna w Chinach, dowodzą liczne, stale nasilające się protesty i strajki. Nowa ekipa kierownicza Chin, m.in. pod wpływem nasilających się lokalnych protestów i masowych demonstracji, zwraca większą uwagę na te problemy. W 2005 r. oficjalnie potwierdzono 84 tys. przypadków niepokojów społecznych (głównie na wsi) i protestów pracowniczych (o 13 tys. więcej niż w roku 2004), mających swe podłoże w nieprzestrzeganiu przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, braku dostępu do służby zdrowia i edukacji oraz zaległościach w wypłacie należnych pensji, rent i emerytur. Napięcia społeczne wynikają również z coraz większej skali przepływów wewnętrznych z chińskiego interioru do rozwiniętych gospodarczo prowincji w południowo-wschodniej części kraju (z tych właśnie obszarów wywodzą się najczęściej migracje zagraniczne). Według prognoz w najbliższych 20-tu latach migracje wewnętrzne obejmą ok. 400 tys. osób. Obecnie mają one często charakter niezorganizowany i spontaniczny, a ich uczestnicy w nowych miejscach pobytu są zmuszeni przebywać w bardzo trudnych warunkach.

Mapa 1. Kierunki migracji wewnętrznych o charakterze pracowniczym w Chinach³



Źródło: Huang Ping F. N. Pieke, *China migration country study*, Department for International Development (dokument zaprezentowany na Konferencji w Dhaka w dniach 22-24 czerwca 2003 roku dotyczącej problematyki migracji, rozwoju oraz polityki ukierunkowanej na walkę z biedą i ubóstwem)

Rząd w Pekinie mając świadomość narastających problemów wewnętrznych przychylnie odnosi się do migracji swoich obywateli za granicę widząc w tym możliwość łagodzenia napięć społecznych (m.in. poprzez zmniejszenie bezrobocia oraz pozyskiwanie przez ludność dodatkowych źródeł finansowania w wyniku transferów pieniężnych), a także oddziaływania przez diasporę na sytuację wewnętrzną w krajach docelowej migracji (w tym prowadzenie przez nią lobbingu gospodarczego).

Ponadto, chińskie reformy gospodarcze (w latach 1990-2005 PKB tego kraju rosło w tempie 8,7%) spowodowały zwiększenie siły nabywczej obywateli, sprawiając, że coraz więcej osób decyduje się na podjęcie studiów bądź też pracy za granicą, a także podróżuje w celach turystycznych. Coraz częściej zdarza się, iż migracje podejmowane przez te osoby przybierają charakter stały.

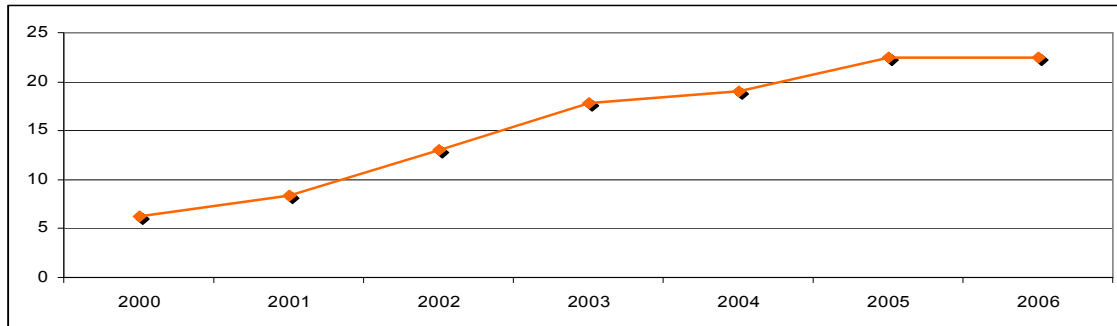
Do najważniejszych przesłanek mających istotny wpływ na emigrację z Chin należą:

³ Huang Ping F. N. Pieke, *China migration country study*, Department for International Development (dokument zaprezentowany na Conference on Migration, Development and Pro-Poor Policy Choices in Asia, Dhaka, 22-24 June 2003), s.9.

1. wysokie bezrobocie, zwłaszcza te nierejestrowane (w latach 1996-2005 przedsiębiorstwa państwowe zwolniły około 14 mln pracowników – większość z nich nie znalazła ponownie zatrudnienia);
2. duża gęstość zaludnienia (najsilniejsza presja migracyjna występuje w pasie nadmorskim – ok. 320 os/km² oraz w prowincjach: Zhejiang - ok. 276 os/km², w prowincji Liaoning, w Jilin - 136 os/km², a w Heilongjiang – 80 os/km);
3. inne wskaźniki demograficzne – szacuje się, że w latach 2005-2010 zatrudnienia poszukiwać będzie około 40 mln osób wchodzących na rynek pracy;
4. istniejące sieci migracyjne – W Europie i na innych kontynentach;
5. pozytywne postrzeganie emigracji przez Chińczyków oraz tradycje w tym zakresie;
6. pozytywne postrzeganie emigracji przez rząd w Pekinie:
 - a. ponad 45% bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Chinach pochodzi od ponad 30 mln migrantów, przebywających w ok. 120 krajach świata;
 - b. transfery pieniężne, które w 2006 roku wyniosły ponad 22 mld, stają się istotnym elementem gospodarki chińskiej (choć podkreśla się, iż transfery ukierunkowane są głównie na te prowincje Chin, które cechuje duża liczba inwestycji zagranicznych);
 - c. emigracja ogranicza napięcia społeczne;
 - d. emigracja przyczynia się do wzmocnienia pozycji międzynarodowej Chin;
 - e. władze chińskie nie zajmują się problemem nielegalnej emigracji z Chin do Europy Zachodniej, twierdząc, że jest to problem wyłącznie europejski i odmawiając propozycjom negocjowania umów readmisyjnych;
7. wprowadzenie ułatwień w uzyskiwaniu paszportów;
8. sposób nabywania, utraty i przywracania obywatelstwa chińskiego (wg art. 3 ustawy o obywatelstwie ChRL, władze nie uznają podwójnego obywatelstwa. W przypadku nabycia obywatelstwa innego kraju obywatelstwo chińskie automatycznie wygasa. Istnieje jednak możliwość jego przywrócenia. Ma wówczas miejsce uproszczona procedura dowodowa);
9. powszechność korupcji (w 2003r straty z tytułu korupcji szacowano na równowartość 3% PKB, czyli około 86 mld USD). Jednocześnie szacuje się, że około 10% wydatków rządu – wartości zawieranych kontraktów i transakcji – jest wykorzystywanych w charakterze łapówek i różnego rodzaju „zachęt finansowych”;
- 10 "Go global" – koncepcja zakładająca rozwój firm chińskich na lokalnym rynku, a następnie ekspansję na rynki zagraniczne oraz przejmowanie udziałów w najbardziej znanych przedsiębiorstwach poza Chinami. Umożliwia to sprzedaż własnych produktów pod firmą przedsiębiorstwa, którego akcje zostały nabyte.

Strategia ta pozwala szybko osiągnąć sukces na nowych rynkach, co w warunkach zglobalizowanego świata pozwala na ich szybkie zdominowanie.

Wykres 3. Wartość transferów pieniężnych do Chin w latach 2000-2006



Źródło: *Migration and Remittances Factbook, Development Prospect Group*

IV. Szlaki tranzytowe

Wyróżnia się dwa główne szlaki chińskiej emigracji: „rosyjski” oraz „południowy”.

1. szlak „rosyjski”:
 - a. z północno-wschodnich Chin do krajów WNP przez Kazachstan⁴ do zachodniej części Rosji, a następnie do Europy,
 - b. z terenów przygranicznych, północno-wschodnich, głównie z prowincji Liaoning, Jilin oraz Heilongjiang do Obwodu Amurskiego oraz Chabarowskiego i Primorskiego Kraju.

Tzw. „połączenie rosyjskie” jest najczęściej wykorzystywane przez nielegalnych migrantów z Chin, dążących do osiedlenia się w krajach WNP i Europy. W przypadku docelowej migracji do Europy podróż tym szlakiem często zaczyna się w Pekinie, skąd niewielkie grupki samolotem lub pociągiem przetrucane są do Moskwy. Na tym etapie migranci zazwyczaj posiadają jeszcze ważne dokumenty upoważniające do krótkoterminowego pobytu na terytorium Federacji Rosyjskiej. Według służb rosyjskich w roku 2004, od 20 tys. do 25 tys. imigrantów z Chin przebywało w Moskwie, w dużym stopniu korzystając z bardzo aktywnych w procederze handlu ludźmi chińskich siatek przetrutowych wywodzących się z Pekinu, Harbinu i Fujian. Kolejnym etapem podróży jest Ukraina, następnie Polska bądź Słowacja i Czechy, gdzie następuje podział grup. Imigranci zdążający do Belgii docierają tam przez Niemcy lub Holandię. Belgia (kolejny kraj podziału na mniejsze grupy) jest też krajem tranzytowym dla chińskich migrantów, zamierzających przedostać się do Wielkiej Brytanii i USA.

2. „szlak południowy” z północno-wschodnich Chin poprzez prowincje Fujian lub Guangdong i docelowo do Europy Południowej (najczęściej drogą lotniczą). Nie jest to jednak szlak jednolity i często przebiega przez:
 - a. Turcję, następnie drogą lądową najczęściej do Grecji (na tej trasie mają miejsce wymuszenia okupu, a przemytnikami są zazwyczaj Chińczycy lub Turcy),
 - b. Jugosławię i Serbię, zwłaszcza w okresie rządów Milosevica, kiedy to tysiącom Chińczyków przyznawano prawo pobytu w Jugosławii,
 - c. m.in. Włochy, gdzie po przekroczeniu granicy (zazwyczaj na lotnisku, z ważną wizą) migranci przedłużają pobyty na terytorium danego państwa, mimo upływu ważności zezwolenia. Chińczycy szukają alternatywnych metod legalizacji pobytu np. poprzez składanie wniosków o przyznanie azylu.

⁴ Kazachstan posiada podpisane umowy o ruchu bezwizowym z państwami, z którymi Federacja Rosyjska umów takich nie zawarła.

V. Migracje do Europy

Z uwagi na sytuację ekonomiczną państwa, strategią emigracji chińskiej jest wybór odpowiedniego kraju zarówno tranzytowego, jak i docelowego (emigracja często odbywa się etapami). Dużą wagę migranci przywiązują do możliwości zamieszkania przez dłuższy czas w zgodzie z obowiązującymi przepisami. Cechą charakterystyczną jest ich duża mobilność po dotarciu do Europy i dlatego ważniejsza jest dla nich możliwość przedłużenia pobytu niż uzyskania zezwolenia na wjazd (w tym ostatnim liczą na pomoc rodziny i środki uzyskane w poprzednich etapach emigracji). Zarobione pieniądze przesyłane są do Chin najczęściej w celu rozbudowy domów. Niektóre prowincje (w tym Fujian i Zhejiang, z których pochodzi większość emigrantów przebywających w Europie) w sposób znaczący uzależniły się od transferów pieniężnych, a młodzież przygotowywana jest raczej do emigracji, niż do wejścia na lokalny rynek pracy.

1. Główne kraje docelowe w Unii Europejskiej

Z uwagi na swoją kolonialną przeszłość oraz tradycyjne kontakty i powiązania z Chinami, **Wielka Brytania** od początku XX wieku stanowi preferowany kierunek migracji. Z tych względów przebywa tam największa liczba Chińczyków przybywających na kontynent europejski. Wg danych brytyjskiego Urzędu Statystycznego z przeprowadzonego w 2001 r. spisu powszechnego 247 403 osób zadeklarowało przynależność do chińskiej mniejszości etnicznej, co stanowi 0,4% populacji tego kraju (liczba ta uwzględnia zarówno rezydentów, jak i brytyjskich obywateli). *Chinatowns* znajdują się we wszystkich dużych miastach Wielkiej Brytanii: w Londynie, Birmingham, Manchesterze, Liverpoolu, Newcastle, Sheffield, Belfaście i w Aberdeen.

Przez wiele lat w Wielkiej Brytanii najbardziej liczebną i wpływową grupą były osoby wywodzące się z Hong Kongu, z czasem jednak dominującą grupą stali się Chińczycy z Fujian. Jak intensywne są kontakty z Chinami, świadczą dane dotyczące liczby wydawanych przez konsulaty brytyjskie wiz do Wielkiej Brytanii.

Tabela 2. Liczba wiz wydanych w brytyjskich konsulatach w Pekinie, Szanghaju, Guangzhou i Chingqing w latach 2005-2006 z uwzględnieniem rodzaju wizy

Konsulat	Visitors ⁵	Wizy w celu odwiedzin członka rodziny	Wiza z zezwoleniem na pracę	Wiza w celu studiów	Working Holiday Makers	Łączna liczba wydanych wiz
Pekin	34 144	7 095	1 396	8 039	1	50 675
Szanghaj	20 268	3 132	332	4 289	3	28 024
Guangzhou	18 262	2 796	654	3 463	-	25 175
Chingqing	3 193	661	89	1 477	-	5 420
Razem	75 867	13 684	2 471	17 268	4	109 294

Źródło: Krajowa Agencja Turystyczna w Wielkiej Brytanii (<http://www.tourismtrade.org.uk/>)

O ile liczba wydanych Chińczykom wiz z prawem do pracy w omawianym okresie jest relatywnie niewielka (2 471), warto zauważyć dużą liczbę wiz studenckich (17 268), co stanowi 16% łącznej liczby wydanych wiz w w/w konsulatach brytyjskich. Najwięcej wiz studenckich wydano w Pekinie (prawie 50% wiz tego rodzaju). Według danych brytyjskich służb granicznych, zdecydowana większość obywateli Chin przybyła do Wielkiej Brytanii drogą lotniczą (90%), a jedynie 10% korzystało z przeprawy przez kanał La Manche.

W świetle danych brytyjskiego Urzędu Statystycznego mniejszość chińska, w porównaniu do grup migranckich w innych państwach europejskich, wykazuje wiele odrębnych cech. Przykładowo, ze spisu ludności przeprowadzonego w 2001r. wynika, że jedynie 12% mężczyzn i niespełna 30% kobiet deklarujących pochodzenie chińskie było w związku małżeńskim z etnicznymi Chińczykami niezależnie od ich obywatelstwa (świadczyłoby to o ich głębokiej asymilacji). Jednocześnie zaledwie 15% Chińczyków uważa się za Brytyjczyków (średnia dla mniejszości etnicznych to nieco ponad 90%). Warto przy tym zaznaczyć, że koło 23% przedstawicieli chińskiej diaspory urodziło się w Wielkiej Brytanii (stan na kwiecień 2001 r.) i byli to w większości potomkowie tzw. starej emigracji.

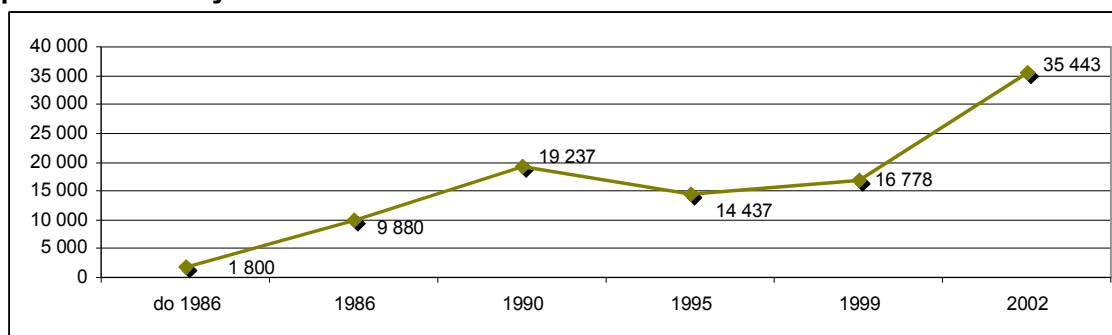
Według danych brytyjskiego Urzędu Statystycznego z 2004 r. bez pracy pozostawało około 10% przebywających w Wielkiej Brytanii Chińczyków (bezrobocie wśród kobiet wynosiło około 7%). Z kolei chińskie dzieci wyróżniały się wśród dzieci imigrantów pod względem edukacji. Prawie 70% chłopców i 80% dziewczynek osiągnęło wyróżniające się wyniki w klasyfikacji rocznej. Mimo to, liczba chińskich dzieci, które były usuwane ze szkół ze względu na brak postępów w nauce wynosiła około 20% i była o prawie 5% wyższa od średniej łącznej dla wszystkich imigrantów. Dyplom ukończenia szkoły na poziomie co najmniej średnim posiadało 31% Chińczyków (drugie miejsce zajęli imigranci z Indii z wynikiem 25%) i był to najlepszy wynik wśród imigrantów.

⁵ Według angielskiej agencji Border and Immigration Agency (BIA) zgodnie z zasadą 40-46F Immigration Rules kategoria „visitors” oznacza m.in. osobę przyjeżdżającą do Wielkiej Brytanii na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, posiadającą własne środki pieniężne na pokrycie kosztów pobytu.

Dane brytyjskiego Urzędu Statystycznego z 2004 r. wskazują, że Chińczycy dość często pracują na zasadzie samozatrudnienia (około 16% zatrudnionych w łącznej liczbie migrantów pracujących w tym systemie; na pierwszym miejscu znajdują się Pakistańczycy - 22%). Należy zauważyć, że aż 40% Chinek pracowało w hotelach i restauracjach.

Ważnym krajem docelowym w Europie (zwłaszcza dla emigrantów z Zhejiang) stały się **Włochy**. Pod koniec lat 90. przebywało w tym już około 50 tys. Chińczyków, a udział procentowy osób pochodzenia chińskiego urodzonych we Włoszech zaczął bardzo szybko się zwiększać. Atrakcyjność tego kraju dla nielegalnych migrantów w dużym stopniu wynikała z często przeprowadzanych abolicji, po których następował jeszcze większy napływ cudzoziemców. Według Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM), to właśnie brak planów przeprowadzenia przez rząd włoski kolejnej akcji regularyzacyjnej (ostatnia miała miejsce w 2002 r.) sprawia, iż w ostatnim okresie wzrasta znaczenie Portugalii, Hiszpanii i Grecji jako krajów docelowych migracji obywateli Chin. Warto jednak podkreślić, iż przeprowadzone we Włoszech w okresie do 2002 r. kolejne abolicje objęły 97 575 migrantów z Państwa Środka.

Wykres 4. Liczba obywateli Chin, którzy uregulowali swój pobyt we Włoszech na podstawie abolicji



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dotyczących regularyzacji we Włoszech

Na początku lat 90. XX wieku we Włoszech zatrudnionych było 5-7 tys. Chińczyków (głównie w garbarniach). Obecnie, migranci w coraz większym stopniu są zainteresowani samozatrudnieniem. Z tych względów odnotowuje się rozwój sklepów, barów i restauracji chińskich oraz przedsiębiorstw zajmujących się importem i handlem produktami pochodzącymi z Azji.

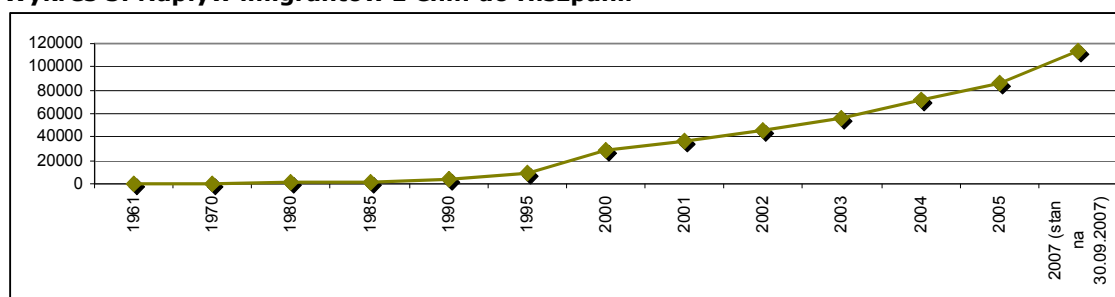
Według danych z 2005 r. obywatele Chin stanowili największą liczbę cudzoziemców w ogólnej liczbie cudzoziemców przebywających we Włoszech – 4,7% (udział procentowy liczby Chińczyków w łącznej liczbie cudzoziemców w UE to 1,6%). Warto zauważyć, że z ogólnej liczby 71 421 Chińczyków zatrudnionych w 2005 roku we Włoszech 41 672 osób, tj. 58,3% pracowało w przemyśle, z czego zdecydowana większość w przemyśle tekstylnym, a 7,1% w garbarniach, 950 w budownictwie (1,3%),

a zaledwie 890 (1,2%) w rolnictwie. Ponad 27 tys. Chińczyków znalazło zatrudnienie w usługach (38%), w tym, podobnie jak w wielu innych krajach, duża ich liczba (ponad 15%) pracowała w hotelarstwie i gastronomii.

Rejestr społeczności chińskiej w **Hiszpanii** datowany na rok 1961 wskazuje liczbę zaledwie 167 obywateli ChRL rezydujących w tym kraju. Od tego czasu, a zwłaszcza od drugiej połowy lat 80. minionego wieku zauważyć można stopniowy wzrost liczby cudzoziemców pochodzenia azjatyckiego, w tym chińskiego przyjeżdżających do Hiszpanii. Istotnymi czynnikami, które przyczyniły się do podjęcia przez obywateli Chin decyzji o przyjeździe do Hiszpanii było przystąpienie tego kraju do Unii Europejskiej w 1986 roku, organizacja olimpiady w Barcelonie oraz (zwłaszcza w późniejszym okresie) dość liberalne przepisy imigracyjne. Chińczycy ewidentnie wykorzystali istniejącą wówczas lukę na lokalnym rynku pracy w usługach związanych z organizacją olimpiady (turystyka, hotelarstwo i gastronomia). Obecnie, tę grupę narodowościową spotkać można na terytorium całej Hiszpanii i są to imigranci, którzy bardzo dobrze przystosowali się do życia w nowych warunkach otwierając m.in. bary, restauracje⁶, sklepy z upominkami oraz towarami oferowanymi po niskich cenach (sklepy typu „wszystko za 5 zł”), małe supersamary, sklepy z odzieżą, suszonymi owocami. Imigranci z Chin zajmują się również fryzjerstwem i usługami szewskimi.⁷

Istotny wzrost liczby imigrantów chińskich w Hiszpanii rozpoczął się w roku 1995 i trwa do dnia dzisiejszego. O ile w 1991 roku w Hiszpanii przebywało 6 482 Chińczyków, o tyle już w 2001 roku było ich 36 142, a obecnie liczba ta przekracza 113 tys. osób.

Wykres 5. Napływ imigrantów z Chin do Hiszpanii



Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji Ministerstwa Pracy i Spraw Społecznych Hiszpanii

⁶ Uważa się, iż w każdym mieście w Hiszpanii, którego populacja przekracza 10 tys., jest co najmniej jedna restauracja chińska.

⁷ Szacuje się, iż w Hiszpanii zlokalizowanych zostało ponad 13 tys. małych przedsiębiorstw, których właścicielami są chińscy imigranci zatrudniający jednocześnie pracowników z lokalnego rynku pracy. Środowiska chińskie twierdzą, iż w Hiszpanii zlokalizowano blisko 4 tys. zakładów gastronomicznych, 3,2 tys. sklepów typu „wszystko za 5 zł”, 1,5 tys. punktów z suszonymi owocami, 600 hurtowni, 80 sklepów wyłącznie z chińskimi artykułami spożywczymi, 200 zakładów tekstylnych i 120 punktów fotograficznych. Zdecydowana większość tych przedsięwzięć powstała przy współpracy co najmniej dwóch osób pochodzenia chińskiego; jeden na sześciu imigrantów z Chin pracuje w oparciu o umowę o pracę. Wskazuje się również, iż to właśnie osoby pochodzenia chińskiego rozpoczynające własną działalność gospodarczą są w ostatnim czasie coraz częściej rejestrowane w Rejestrze Ogólnym cudzoziemców. Ponadto, zdaniem przewodniczącego Stowarzyszenia Pracowników i Pracodawców Chińskich z siedzibą w Katalonii, blisko 70% osób pochodzenia chińskiego przebywa w tym kraju w sposób legalny.

Statystykę odnoszącą się do liczby zarejestrowanych imigrantów pochodzenia chińskiego w Hiszpanii na dzień 30 września 2007 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Liczba obywateli Chin rezydujących i zarejestrowanych w Hiszpanii

	Razem	Rejestr Ogólny				Rejestr Wspólnotowy ⁸
		Prowadzą własną działalność gospodarczą	Pracują w oparciu o umowę o pracę	Pobyt bez gromadzenia środków finansowych	Pobyt stały	
Chiny	113 922	31 085	2 335	26 021	52 394	2 087
Ogółem	3 740 956	1 049 950	16 106	423 452	807 380	1 444 068

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Spraw Społecznych Hiszpanii

Biorąc pod uwagę rozmieszczenie terytorialne Chińczyków należy zauważyć, że znaczna ich część rezyduje zaledwie w czterech miejscach: w Madrycie i Barcelonie oraz w Walencji i Alicante. W społeczności tej dominują mężczyźni w wieku produkcyjnym (grupa wiekowa 16-64 lata), ale i procent kobiet nieznacznie wzrósł z 43,85% (w 2002 roku) do 46% w 2007 roku. W tym samym roku średnia wieku imigranta z Chin wyniosła 29,1 lat, co wskazuje, jak młodą grupą wiekową jest ta imigracja.

We **Francji**, według danych spisu powszechnego ludności w roku 2004 przebywało ponad 30 tys. Chińczyków. Liczba zezwoleń na pobyt stały w ciągu 10 lat wzrosła ponad trzykrotnie (w 2005 r. obywatelom Chin wydano łącznie 2 783 zezwoleń na pobyt). W tym samym czasie liczba tymczasowych zezwoleń na pracę, mimo pięciokrotnego wzrostu, osiągnęła poziom zaledwie 542 zezwoleń. Należy także podkreślić, iż całkowita liczba zezwoleń udzielonych z powodów rodzinnych zwiększyła się w latach 1998-1999 czterokrotnie i prawdopodobnie wynika to ze skokowego wzrostu decyzji pozytywnych w sprawie pobytu stałego, wydanych w latach 1997-1998. Ponadto, w latach 2000-2005 nadano obywatelstwo 3 369 osobom chińskiego pochodzenia.

Przy okazji warto zauważyć, że od 1 stycznia 2007 r. we Francji został wprowadzony obowiązek uczestniczenia w kursie języka francuskiego i wiedzy o Francji dla cudzoziemców ubiegających się o zezwolenie na pobyt (niezależnie od jego długości). Kurs zakończony jest obowiązkowym egzaminem. W sytuacji gdy uczestnik kursu dwukrotnie nie uzyska pozytywnego wyniku egzaminu na poziomie podstawowym, nie może uzyskać przedłużenia zezwolenia na pobyt.

⁸ Rejestr Wspólnotowy odnosi się do obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej oraz państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), członków ich rodzin oraz rodziny osób urodzonych w innym niż Hiszpania kraju, ale mających jego pochodzenie. Natomiast Rejestr Ogólny stanowi źródło informacji o pozostałych imigrantach, którzy zarejestrowali swoją obecność na terytorium państwa.

Tabela 4. Łączna liczba pozytywnych decyzji w sprawie udzielenia zezwolenia na pobyt stały wydanych we Francji obywatelom Chin

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Łączna liczba zezwoleń na pobyt stały wydanych we Francji obywatelom Chin	841	742	2 785	5 744	1 714	1 792	2 329	1 835	2 400	2 909	2 783

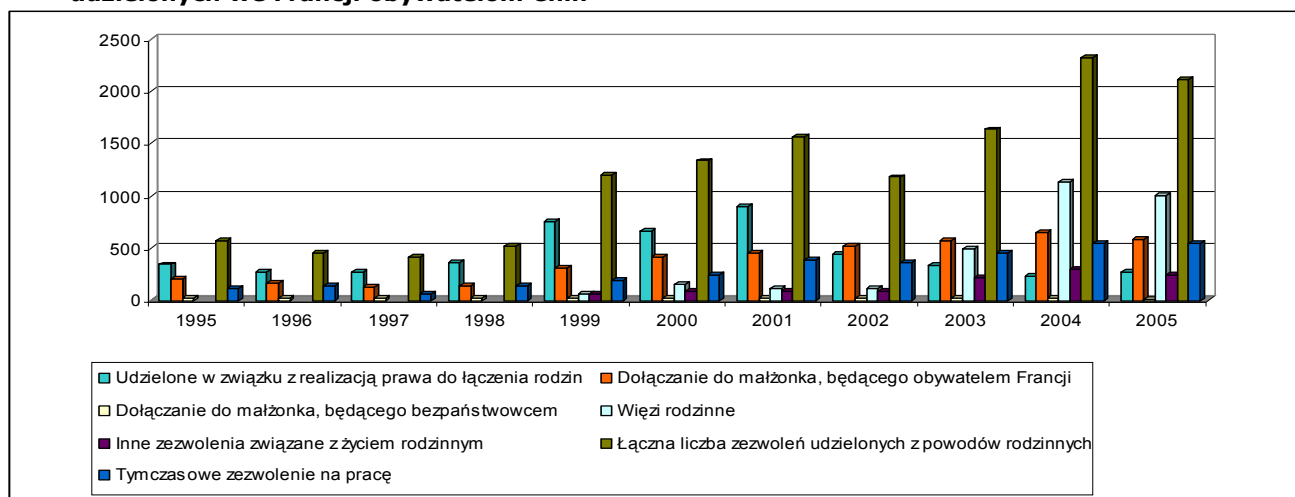
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Coranne Régnard, *Immigration et présence étrangère en France, Coroczny raport Zarządu ds. Ludności i Migracji, 2005.*

Tabela 5. Liczba pozytywnych decyzji w sprawie udzielenia zezwolenia na pobyt udzielonych z powodów rodzinnych wydanych we Francji obywatelom Chin

Zezwolenie udzielone	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
w związku z realizacją prawa do łączenia rodzin	341	275	275	356	756	659	903	439	339	229	275
w celu dołączenia do małżonka, będącego obywatelem Francji	198	165	127	144	302	410	454	514	565	645	581
w celu dołączenia do małżonka, będącego bezpaństwowcem	26	18	16	18	15	20	20	20	19	16	7
ze względu na więzi rodzinne					61	157	106	115	492	1136	1006
z innych niż w/w powodów związanych z życiem rodzinnym					58	89	85	90	221	298	243
Łączna liczba zezwoleń udzielonych z powodów rodzinnych	565	458	418	518	1192	1335	1568	1178	1636	2324	2112
Tymczasowe zezwolenie na pracę	110	136	58	143	191	248	388	355	457	541	542

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Coranne Régnard, *Immigration et présence étrangère en France, Coroczny raport Zarządu ds. Ludności i Migracji, 2005.*

Wykres 6. Liczba pozytywnych decyzji w sprawie udzielenia zezwolenia na pobyt udzielonych we Francji obywatelom Chin



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Coranne Régnard, *Immigration et présence étrangère en France, Coroczny raport Zarządu ds. Ludności i Migracji, 2005.*

Należy zwrócić szczególną uwagę na rozwój sieci migracyjnej i dynamikę emigracji. Przykładem może być **Grecja**, gdzie społeczność chińska (dane nie podają definicji tego pojęcia) zwiększyła się w latach 1981–2006 ponad dziesięciokrotnie osiągając w 2006 r. liczbę 2 070 osób oraz **Belgia**, w której liczba Chińczyków o

uregulowanym statusie pobytowym w ciągu 5 lat zwiększyła się o 50% i wyniosła w 2005 r. 11 535 osób (w wyniku abolicji w 2000 r. w Belgii zalegalizowano pobyt 603 obywateli Chin). Podobna tendencja jak w przypadku Grecji zauważalna jest także w **Holandii**, gdzie liczba obywateli Państwa Środka, przebywających na podstawie udzielonych zezwoleń w latach 2001-2005 zwiększyła się o połowę (w roku 2005, w porównaniu z rokiem 2007, Chińczycy przesunęli się z 7 miejsca wśród najliczniej reprezentowanych grup cudzoziemców na miejsce 4, osiągając liczbę 14 662 osób).

Na **Węgrzech** w 2006 r. zezwolenie na krótkoterminowy pobyt posiadało 4 114 obywateli Chin, a zezwolenie na czas nieoznaczony – 4 779. Warto zaznaczyć, iż liczba wniosków o udzielenie zezwolenia na pobyt na czas nieoznaczony w ciągu czterech lat wzrosła czterokrotnie (w 2006 r. o ten rodzaj zezwolenia ubiegało się 546 Chińczyków), natomiast nie odnotowano wzrostu wniosków o udzielenie zezwolenia na pobyt krótkoterminowy (liczba wniosków od kilku lat utrzymuje się na stałym poziomie 2 500 – 3 000 rocznie). Liczba aplikacji o wydanie krajowych wiz pobytowych w 2006 r. w stosunku do roku poprzedniego podwoiła się i wyniosła 1 440 wiz. Obywatelom Chin stosunkowo licznie przybywającym na Węgry w 2006 r. wydano 6 800 zezwoleń na pracę. Według ekspertów, rzeczywista liczba Chińczyków pracujących na Węgrzech (głównie w branży gastronomicznej) jest wielokrotnie wyższa.

W **Rumunii** Chińczycy są obecni od początku lat pięćdziesiątych XX wieku, kiedy to liberalna polityka wizowa władz tego kraju oraz nielegalna migracja (przede wszystkim z Serbii, ale także z Mołdowy i Ukrainy) spowodowały napływ około 20 tys. obywateli Chin, którzy w zdecydowanej większości osiedlili się w Bukareszcie, zajmując się głównie handlem bazarowym. Ich działalność można porównać do sposobu zarobkowania Wietnamczyków w Polsce (nawet główne chińskie targowisko w Bukareszcie nazywa się „Europa”). W związku z deficytem rąk do pracy, w roku 2006 r. Rumunia przyjęła pierwszą grupę chińskich szwaczek (300 osób), którym zaoferowano bezpłatne wyżywienie i wynagrodzenie w wysokości ok. 350 USD. Po kilku miesiącach pracownice zorganizowały strajk, żądając istotnych podwyżek. Ostatecznie protest ten zakończył się wymianą części załogi. Według danych rumuńskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Reformy Administracyjnej w roku 2005 na terytorium Rumunii zatrudnionych było 529 obywateli Chin, a w roku 2006 – liczba ta wyniosła 1 721 osób. Z kolei dane Ministerstwa Pracy wskazywały, że w roku 2007 było ich już ponad 3 000. Z powyższego wynika, że liczba wniosków o wydanie zezwolenia typunia pracę wykazuje znaczący wzrost. Z tych względów, władze w Pekinie przedstawiły stronie rumuńskiej projekt umowy o współpracy w zakresie wykorzystania chińskiej siły roboczej. Projekt ten jest obecnie przedmiotem analiz, ale wydaje się, że w Rumunii podchodzą do niego z dystansem. Pod koniec grudnia 2007 r. Minister Pracy – Paul Paculescu, w wywiadzie prasowym wyraził pogląd, iż Rumunia posiada jeszcze możliwości wykorzystania

własnych zasobów ludzkich, a zatrudnianie Chińczyków nie wydaje mu się właściwą odpowiedzią na deficyt siły roboczej.

Poniżej przedstawione zostały szacunkowe dane statystyczne dotyczące wielkości grup imigrantów chińskich przebywających w 24 krajach Unii Europejskiej (bez Polski, Rumunii i Bułgarii).

Tabela 6. Liczba Chińczyków przebywających w 2004 r. w 24* krajach Unii Europejskiej

Kraj	Łączna liczba obywateli Chin przebywających zgodnie z przepisami na terytorium poszczególnych państw	Łączna liczba cudzoziemców przebywających zgodnie z przepisami na terytorium poszczególnych państw	Udział procentowy łącznej liczby Chińczyków przebywających zgodnie z przepisami na terytorium poszczególnych państw w łącznej liczbie cudzoziemców przebywających zgodnie z przepisami na terytorium poszczególnych państw
Austria	7 666	765 303	1,00%
Belgia	3 845	861 685	0,40%
Cypr	782	64 810	1,20%
Czechy	3 426	254 294	1,30%
Dania	5 866	267 604	2,20%
Estonia	18	274 495	Poniżej setnej części procenta
Finlandia	2 625	108 346	2,4
Francja	27 826	3 263 186	0,90%
Grecja	-	762 191	-
Hiszpania	79 164	3 371 394	2,30%
Holandia	14 662	699 351	2,10%
Irlandia	5 842	224 261	2,60%
Litwa	136	32 327	0,40%
Luksemburg	1 070	162 285	0,70%
Łotwa	50	514 966	Poniżej setnej części procenta
Malta	-	11 000	-
Niemcy	71 639	7 287 980	1,00%
Portugalia	9 200	449 200	2,00%
Słowacja	375	22 251	1,70%
Słowenia	361	44 285	0,80%
Szwecja	6 171	481 141	1,30%
Wielka Brytania	67 930	2 941 400	2,30%
Węgry	6 863	143 774	4,80%
Włochy**	111 712	2 402 157	4,70%
UE 24	427 229	25 409 686	1,60%

Źródło: *Dossier Statistico Immigrazione Caritas/Migranten. Elaborazioni su dati OECD. Consiglio d'Europa, Eurostat i iinni cytowane za Caritas/Migrantes, Dossier Statistico Immigrazione 2006*

*powyższe dane nie uwzględniają Rumunii i Bułgarii oraz Polski

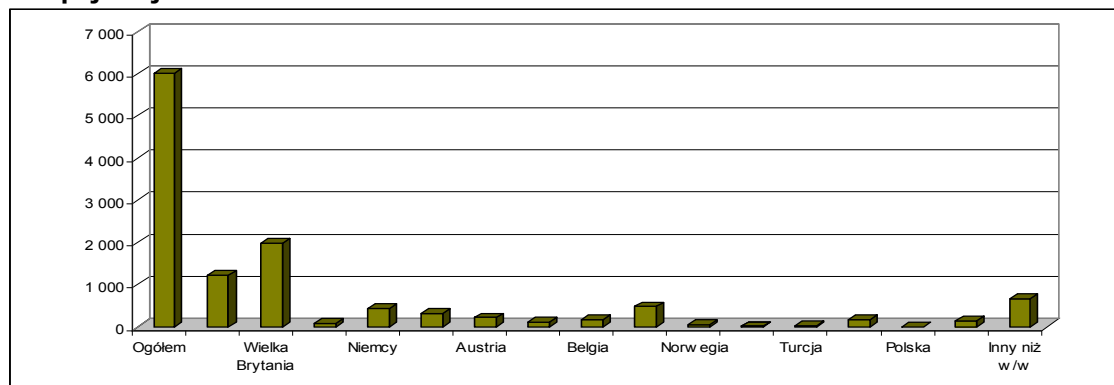
** wg danych Caritas Chińczycy stanowili odpowiednio 150 000 osób i 3 035 000 osób

W ostatnich kilku latach, coraz częściej dotychczas tradycyjne kraje docelowe emigracji z Chin (Holandia, Francja, Wielka Brytania, Włochy, Francja, Holandia) stają się również krajami tranzytowymi, z których rozpoczyna się także dalsza migracja urodzonych już w Europie Chińczyków (ich liczba gwałtownie wzrasta). We Włoszech liczba urodzonych Chińczyków latach 1995-2005 wzrosła pięciokrotnie, a w Belgii i Holandii w ciągu pięciu lat podwoiła się.

Oceniając sytuację obywateli Chin na rynku pracy w Europie należy zauważyć, iż są oni obecni w różnych sektorach gospodarczych. Na ich aktywność zawodową w dużym stopniu ma wpływ wcześniej prowadzona działalność przedstawicieli diaspory. Mimo wspomnianego zróżnicowania można powiedzieć o pewnej specjalizacji w obszarze zatrudnienia w niektórych krajach (np. garbarnie we Włoszech, handel w Rumunii, gastronomia na Węgrzech i w Hiszpanii - ogólnie preferowany system to samozatrudnienie). Warto również odnotować wzrost zainteresowania obywateli Chin studiami w krajach naszego kontynentu. W 2003 r. w szkołach wyższych Wielkiej Brytanii uczyło się 30 690 Chińczyków, a w tym samym czasie we Francji – 7 164.

W latach 2005-2006 Chińczycy znajdowali się w pierwszej dziesiątce krajów, których przedstawiciele najczęściej ubiegali się o status uchodźcy w Europie. Uwzględniając fakt, że niewielki procent ogółu prowadzonych wobec Chińczyków postępowań zakończyło się decyzją pozytywną, należy stwierdzić, iż procedura uchodźcza jest przez nich nadużywana. Według danych statystycznych udostępnionych przez UNHCR w 2006 roku 22 089 obywateli Chin złożyło wnioski o udzielenie im azylu. Jednocześnie, w przeciągu 2006 roku wydano ponad 27 tys. decyzji, z czego pozytywne stanowiły 29% ogółu decyzji wydanych w stosunku do obywateli Chin. Natomiast uznawalność tych wniosków w Europie jest niska i waha się w granicy zaledwie kilku procent. Dane te jednak w zdecydowany sposób różnią się od tych wskazywanych przez rządowe instytucje państw europejskich, na co wskazuje poniższy wykres.

Wykres 7. Liczba wniosków złożonych przez obywateli Chin o udzielenie azylu w Unii Europejskiej w 2006 roku



Źródło: *Holenderskie Ministerstwo Sprawiedliwości, Imigracji i Naturalizacji, Staff Directorate for Implementation and Policy, Section Information and Analysis Centre (INDIAC), Asylum Applications in Europe 2006*

Odnosząc się do liczby Chińczyków przebywających w krajach europejskich należy podkreślić tendencję wzrostową tej populacji, która według danych z 2005 r. w 25 krajach UE wyniosła łącznie 427 408 osób (nie licząc osób, deklarujących chińskie pochodzenie, posiadających obywatelstwo danego kraju - dotyczy to zwłaszcza Wielkiej Brytanii). Większość Chińczyków osiedliło się w Europie w minionych 10-15 latach.

Jednocześnie warto podkreślić, że według różnych źródeł liczba nie ujętych w statystykach Chińczyków (nielegalnych migrantów) przewyższa liczbę osób, które zalegalizowały swój pobyt w krajach UE (w przypadku wielu krajów liczba ta może być nawet dwukrotnie większa). W kontekście migracji do Europy podkreślenia wymaga fakt, iż po 11 września 2001 r. nasz kontynent stał się częściej wybieranym przez Chińczyków obszarem, z uwagi na obostrzenia wprowadzone przez władze USA. Tendencja ta wiąże się również z coraz większym zainteresowaniem ChRL ekspansją gospodarczą w naszym regionie, co wiąże się również z polityką wspierania wszelkich form migracji, zarówno legalnych, jak i nielegalnych. Konsekwentnie prowadzoną w tym względzie politykę czytelnie obrazuje kwestia przeciąganych od 2002 r. przez stronę chińską negocjacji porozumienia UE-ChRL o readmisji, które miało zostać podpisane wkrótce po wejściu w życie tzw. **Porozumienia ADS** (Approved Destination Status, Memorandum of Understanding). Podpisane w Pekinie 12 lutego 2004 r. Porozumienie ADS (Dz. Urz. UE L83/14 z dnia 20 marca 2004 r.) polegało na wprowadzeniu programu, zgodnie z którym chińscy turyści mogą wyjeżdżać w zorganizowanych grupach do krajów, z którymi władze w Pekinie podpisały specjalne umowy międzyrządowe, tzw. ADS (ang. approved destination status – status dozwolonego kierunku). Określają one m.in. zasady kontroli nad chińskimi wycieczkami, liczącymi przeważnie 30-45 osób. Turyści mogą wyjeżdżać tylko z wybranymi chińskimi biurami podróży (tymi, które zgodzą się na kontrolę podań o wizy). Ważnym powodem wprowadzenia ADS była również chęć uniknięcia nielegalnej imigracji przez kraje przyjmujące chińskich turystów. Do tej pory Chiny zawarły tego rodzaju umowy z ponad 130 krajami, w tym ze wszystkimi państwami członkowskimi Unii Europejskiej. Podpisanie umów z krajami UE w sprawie ADS nastąpiło w 2004 r. i od tego właśnie czasu można mówić o wzroście chińskiej turystyki do Europy. Na podstawie przyjętego porozumienia obywatelom ChRL można wydać wizę Schengen z wpisem „ADS”. Ze strony chińskiej koordynującą rolę pełni Chińska Agencja Turystyczna, dokonująca wyboru współpracujących z nią biur podróży, na które nałożony został obowiązek natychmiastowej notyfikacji o każdym Chińczyku (i każdej grupie), którzy nie powrócili do Państwa Środka. Chiny bowiem zobowiązały się przyjąć swych obywateli, przebywających na terytorium UE wbrew przepisom, jeśli ich wjazd nastąpił na mocy porozumienia ADS. Koszty wydalenia do Chin pokrywa (co do zasady) migrant, który naruszył przepisy dotyczące pobytu cudzoziemców, a w przypadku gdy nie jest w stanie ich pokryć – europejska agencja turystyczna, która współpracowała z chińskim

partnerem przy organizacji wyjazdu (zgodnie z postanowieniami Porozumienia europejska agencja turystyczna posiada możliwość dochodzenia roszczeń).

Kolejnym krokiem na drodze do większej liberalizacji chińskiej turystyki zagranicznej, który może skutkować szybkim tempem zwiększenia się liczby obywateli z tego kraju w Europie, było wprowadzenie w połowie 2003 r. programu indywidualnych wyjazdów turystycznych za granicę (ang. individual travel scheme –ITS). Zezwala on Chińczykom z niektórych prowincji (liczba regionów stale rośnie) swobodnie podróżować do Hongkongu i Macau i stamtąd udawać się do innych krajów. Korzystający z tego programu muszą sami starać się o wizę (w odróżnieniu od ADS, gdzie te sprawy załatwia autoryzowana agencja turystyczna). Ambasady lub konsulaty obcych państw w Chinach mają przy tym pełną dowolność w przyznawaniu wiz turystycznych. Ponieważ cała procedura odbywa się w tym przypadku poza systemem ADS i innych programów rządowych, wyjazdy w ramach ITS nie są klasyfikowane w Chinach jako turystyczne. Nie jest to jedyny element, który może wprowadzać zamieszanie w statystykach na temat chińskich wyjazdów za granicę, zwłaszcza do tak odległych krajów, jak państwa europejskie.

W przypadku turystyki do Europy na ogół trudno mówić o wyjazdach konkretnie do jednego kraju. Zazwyczaj podróż taka obejmuje większą liczbę państw, w związku z tym każde z nich może być traktowane jako państwo docelowe. Nie można zatem dokładnie określić do jakiego kraju i ilu przybyło chińskich turystów. Nie zmienia to faktu, iż ustalenie oraz potwierdzenie tożsamości obywateli Chin zatrzymanych na terytorium UE, np. w ramach kontroli legalności pobytu, jest problemem dla wielu państw członkowskich.

VI. Federacja Rosyjska i Ukraina jako obszar migracji z Chin

Specyficzne uwarunkowania polityczne, zaszłości historyczne oraz głęboki kryzys, jaki miał miejsce w Rosji na początku lat 90. XX wieku, któremu towarzyszyła zapaść demograficzna i wyludnianie się niektórych obszarów tego państwa, spowodowały ekspansję migracyjną Chińczyków na teren Syberii i ich stopniowe przemieszczanie się w kierunku zachodnim.

Równolegle do zjawiska osiedlania się Chińczyków na terytorium **Federacji Rosyjskiej** należy odnotować niezwykle aktywny ruch przygraniczny ukierunkowany na działalność handlową i zakupy. Warto przy tym zauważyć, że według danych rosyjskich służb granicznych liczba obywateli Chin wjeżdżających na i wyjeżdżających z terytorium Federacji Rosyjskiej (FR) jest niższa od liczby obywateli rosyjskich wyjeżdżających do Chin oraz powracających z tego kraju (np. w 2003 r. z ChRL do FR wjechało 679,5 tys. obywateli tego kraju, a wyjechało 656,5 tys. osób; z kolei w tym samym roku z FR wyjechało do ChRL 1 372 mln Rosjan i mniej więcej tyle samo powróciło do FR). Największy udział w tych migracjach przypada na migracje cyrkulacyjne, w tym przede wszystkim działalność tzw. „mrówek” (zarówno obywateli ChRL, jak i FR). Jest ona określana jako tzw. „shop-tourism”, gdyż obywatele Chin z regionów przygranicznych najczęściej korzystają w tym przypadku z bezwizowego ruchu turystycznego. Zgodnie z obowiązującą umową pomiędzy FR i ChRL⁹ pobyt „grupy turystycznej” (min. 5 osób – max. 50 osób) nie może przekraczać 15 dni.

Bardzo różne są szacunki rozmiarów chińskiej diaspory w Rosji. Eksperci Instytutu Prognoz Społeczno-Gospodarczych Rosyjskiej Akademii Nauk szacują, iż w latach 2000-2002 liczba imigrantów z ChRL oscylowała w granicach 400-500 tys. osób rocznie, w 2003 r. wzrosła do 680 tys. osób, zaś w 2006 roku wyniosła ok. 998 tys. osób.

Chińczycy są jednymi z głównych beneficjentów systemu kwotowego wprowadzonego przez Federację Rosyjską w 2002 r. wobec migrantów. Limit kwoty jest zatwierdzany corocznie na podstawie zgłaszanych zapotrzebowań na pracę z regionów. W 2005 r. wyniósł on 214 tys. osób, w 2006 r. – 329 tys., zaś w 2007 r. 309 tysięcy osób. Obywatele Chin stanowią około 20% liczby imigrantów zatrudnionych w ramach tego systemu. Zdecydowana większość chińskich migrantów zarobkowych trudni się handlem detalicznym, część znajduje również zatrudnienie w sektorze usług (głównie gastronomii), budownictwie oraz rolnictwie. Warto podkreślić, że bardzo często jest to działalność prowadzona na pograniczu „szarej strefy”.

⁹ Porozumienie z dnia 29 lutego 2000 r. między Rządem Federacji Rosyjskiej a Rządem Chińskiej Republiki Ludowej o bezwizowych grupowych wyjazdach turystycznych oraz Protokół z dnia 17 listopada 2006 r. zmieniający Porozumienie z dnia 29 lutego 2000 r. między Rządem Federacji Rosyjskiej a Rządem Chińskiej Republiki Ludowej o bezwizowych grupowych wyjazdach turystycznych.

Chińczycy w coraz większym stopniu traktują terytorium Federacji Rosyjskiej jako miejsce docelowej migracji. O ile w świetle badań prowadzonych w latach 1998-1999 jedynie 7,8% respondentów deklaroowało chęć osiedlenia w Rosji, to już w 2002 r. zamiar osiedlenia się potwierdziło 35% badanych, a 14% z nich planowało wyjazd z Rosji do innych krajów. Prawie połowa ankietowanych deklaroowała chęć powrotu do kraju. Z punktu widzenia władz rosyjskich istotnym problemem jest niewielki stopień zintegrowania się chińskich imigrantów, tworzących własne zamknięte społeczności, z miejscową ludnością.

Już od połowy lat 90. XX wieku ma miejsce przemieszczanie się Chińczyków z Federacji Rosyjskiej w kierunku zachodnim. W tym kontekście warto przytoczyć dane służb migracyjnych **Ukrainy**, które stwierdzają zwiększającą się liczbę migrantów chińskich. Według tamtejszego MSW liczba obywateli ChRL przebywających za zgodą władz na terytorium Ukrainy wzrosła z 245 osób w 2003 r. do 8 647 osób w roku 2005, by w 2006 r. nieznacznie zmaleć do 8 112 osób. Nielegalni migranci z Chin stanowią na Ukrainie największą grupę cudzoziemców wywodzących się spoza państw WNP. Wysoka jest też liczba zatrzymań Chińczyków na terytorium Ukrainy (w 2006 r. - 541 osób, ale była to liczba o prawie połowę niższa od liczby zatrzymań w latach 2004-2005). Chińczycy stanowią najliczniejszą grupę cudzoziemców usiłujących w sposób niezgodny z przepisami przekroczyć zachodnią granicę Ukrainy (213 osób z 1 143 zatrzymanych w pierwszych 10 miesiącach 2006 r.). Liczba wydalonych Chińczyków w 2004 r. wyniosła 636 osób, w 2005 r. - 788 osób, a w 2006 r. - 587 osób.

W latach 2004-2006 Chińczycy byli najliczniejszą grupą cudzoziemców (8 800 osób), którzy nie opuścili terytorium Ukrainy mimo upływu ważności ich zezwoleń na pobyt. Drugą, pod względem liczby osób, narodowością, której przedstawiciele nie dopełnili wspomnianego obowiązku byli Syryjczycy (4 100 osób). Spośród 4 012 Chińczyków, którzy przekroczyli granicę na podstawie wizy wydanej w celu prowadzenia działalności gospodarczej 1 826 osób nie opuściło terytorium Ukrainy mimo upływu ważności zezwolenia.

Tabela 7. Udział obywateli Chin w ogólnej liczbie nielegalnych imigrantów zatrzymanych na terytorium Ukrainy przez ukraińskie MSW w latach 2003-2006

Liczba:	Liczba zatrzymanych cudzoziemców	Udział procentowy zatrzymanych Chińczyków w ogóle zatrzymanych cudzoziemców	2003	2004	2005	2006
zatrzymanych cudzoziemców	58 175	100%	170 000	15 438	14 441	11 296
zatrzymanych Chińczyków	3 839	7%	1 437	996	865	541

Źródło: Dane cytowane za: Cross-Border Cooperation/ Söderköping Process. Migration Trends 2004 - 2006 Söderköping Process Countries.

O tendencji przemieszczania się obywateli Państwa Środka w kierunku zachodnim świadczą także najnowsze informacje **łotewskich** służb granicznych. Podczas konferencji w dniu 22 stycznia 2008 roku podsumowującej działalność tych służb w 2007 r., poinformowano o dokonanej przez grupę łotewskich przedsiębiorców próbie spowodowania wpuszczenia na terytorium kraju grupy ok. 1 000 Chińczyków nie posiadających zezwoleń na przekroczenie granicy.

VII Przemyt ludzi do krajów UE i zagrożenia związane z migracjami z Chin

1. Nielegalna migracja, handel ludźmi.

Do głównych obszarów aktywności chińskich grup przestępczych zaliczyć należy organizowanie przemytu i handlu ludźmi, które w chińskim kodeksie karnym (po nowelizacji w latach 90. XX wieku) zagrożone są karą pozbawienia wolności od dwóch do pięciu lat i orzekałą obligatoryjnie karą grzywny. Działającym w zorganizowanej grupie przestępczej lub popełniającym te przestępstwa w warunkach recydywy grozi kara pozbawienia wolności od lat siedmiu, aż do dożywotniego pozbawienia wolności i konfiskata mienia. Dodatkowo, gdy przemyt ludzi połączony jest z przemocą, przestępstwami przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej - orzeka się karę łączną.

Według Europolu, w 2005 r. Chińczycy byli najczęściej przemycanymi cudzoziemcami na terytorium UE (m.in. przez Polskę). Działalność ta często odbywa się etapami, a za każdy etap odpowiada inna grupa przestępcza. Wyjazd z terytorium Chin odbywa się zazwyczaj na podstawie oryginalnego chińskiego paszportu. Coraz częściej Chińczycy okazują przerobione paszporty „pozyskane” w krajach europejskich, aby na ich podstawie uzyskać następnie wizę. Koszt takiego dokumentu wynosi około 7 tys. USD. Warto odnotować, iż w okresie od sierpnia 2000 r. do października 2001 r. jedynie w prowincji Fuhzou służby graniczne zidentyfikowały 602 podrobione paszporty. Znacznie droższy, ale dający lepsze gwarancje powodzenia, jest zakup fałszywych paszportów pochodzących głównie z Tajlandii (ich cena kształtuje się w granicach 20-30 tys. USD). Po dotarciu do Europy przemycany otrzymuje zazwyczaj kolejny podrobiony paszport, zaś dokument, z którego do tej pory korzystał, przekazywany jest następnemu przemycanemu (najczęściej wkleja się nowe zdjęcie).¹⁰

Dużą rolę w procesie przemytu odgrywają fikcyjne agencje podróży, działające na całym obszarze ChRL. Fałszują one dokumenty zezwalające potencjalnym nielegalnym migrantom na wystąpienie o wydanie paszportu przez władze chińskie. Jedna z rozpracowanych agencji fabrykowała zarówno zaproszenia do Rosji, jak i pośredniczyła w ubieganiu się o wizy tego kraju (rosyjskie służby konsularne wydały klientom tej agencji 1 520 wiz).

Innym sposobem, często wykorzystywanym przez nielegalnych migrantów, jest uzyskiwanie wiz do krajów, które prowadzą liberalną politykę wjazdową wobec obywateli Chin, np.: Kuby, Surinamu, Nigerii, Mauretanii, Gwinei, Togo, Senegal, Armenii, Syrii, Jordanii lub Egiptu. Podróżując do tych państw, chińczycy wybierają połączenia z przesiadką w strefie Schengen wykorzystując pobyt na lotnisku do zatarcia śladów pozwalających na ustalenie ich tożsamości, złożenia wniosku o azyl lub innych działań

¹⁰ Taki sposób działania Chińczycy nazywają „*Chuan guan*”.

umożliwiających im pozostanie w Europie. Kolejnym sposobem na emigrację jest uzyskiwanie wiz biznesowych, wydawanych na podstawie zaproszeń ze strony podmiotu gospodarczego (często chińskiego) działającego w UE, a także fikcyjny wyjazd na studia.

Z przemytem ludzi przez chińskie grupy przestępcze często powiązane jest stosowanie przemocy: przypadki pozbawiania wolności, bicia i zastraszania, mające na celu wymuszanie na członkach rodzin, którzy pozostali w Chinach, okupu. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż handel ludźmi dotyczy głównie mężczyzn, zmuszanych do odpracowania „długu”, zaciągniętego w związku z przemytem i w jego trakcie. Po serii katastrof morskich w trakcie próby przemytu Chińczyków do USA oraz przypadków ujawnienia w Europie śmiertelnych ofiar tego procederu¹¹ w środkach transportu, organizatorzy przerzutów zmienili sposób działania, rezygnując z organizowania dużych grup na rzecz niewielkich, kilkusobowych. W ostatnich latach zaobserwowano również zmianę środków transportu używanych do przemytu ludzi. Po katastrofie w Dover i obniżeniu kosztów połączeń lotniczych coraz mniej popularny staje się przemyt ludzi drogą morską. Wpływa na to również zaostrzenie przepisów chińskich dotyczących rejestracji jednostek pływających i ich załóg.

Cechą charakterystyczną przemytu obywateli Chin jest sposób organizacji chińskich grup przestępczych. We wszystkich dostępnych analizach podkreśla się, iż zdecydowana większość badanych nielegalnych migrantów pochodzących z Państwa Środka zna osoby przeprowadzające rekrutację. Osoby te bezpośrednio współpracują z przestępcami zarządzającymi grupami przemyconych, a nad całością kontrolę sprawują anonimowe tzw. „głowy smoka”. Inną cechą, typową dla chińskich grup przestępczych, jest duża elastyczność działania. Zaostrzenie przepisów dotyczących zwalczania nielegalnej migracji przez większość państw europejskich, wymusiło zmianę organizacji opłaty za przemyt. Do niedawna pobierano 5% zaliczki na poczet przemytu – obecnie pokrywane są wszystkie koszty, a opłatę pobiera się po dotarciu do kraju docelowego. Przemytnicy pokrywają także ewentualne kary związane z ujawnieniem przemytu (także w przypadku skazania organizatorów). Według danych węgierskich, niektórzy nielegalni migranci nie do końca wiedzą do jakich krajów są przemyceni. Na przykład, w wielu przypadkach obywatele Bangladeszu, Pakistanu i Chin (najczęściej przetrzucani przez swych rodaków), o tym, iż zostali przemyceni na Węgry dowiadują się dopiero po dotarciu do planowanego miejsca pobytu. Jeśli chodzi o opłaty, to przemyt do jednego z krajów azjatyckich jest zdecydowanie najtańszy. W Fujian koszt zawarcia małżeństwa dla pozoru z obywatelem Tajlandii wynosi około 11 tys. USD (podany koszt obejmuje zorganizowanie wszystkich dokumentów), natomiast opłaty za dotarcie do państw

¹¹ Najbardziej znany przypadek handlu ludźmi miał miejsce w 1999 r. w Dover, gdzie znaleziono ciężarówkę z 58 ciałami obywateli Chin, którzy w sposób niezgodny z przepisami próbowali przedostać się z Holandii do Wielkiej Brytanii.

członkowskich Unii Europejskiej wahają się od 10,3 tys. do 45 tys. Euro (w zależności od trasy, dostarczanych dokumentów etc.).

Tabela 8. Opłaty za przemyt z Chin do niektórych krajów europejskich i do Nowego Jorku

Trasa przemytu:	Opłata za przemyt:	Źródło danych:
Chiny – Włochy	€10 300 Euro	Europol, <i>General Situation report</i> (The Hague, Europol), 2001
Chiny – Wielka Brytania (łędem)	€14 000 – 16 000 Euro	NRC-Handelsblad, April 200
Chiny – Wielka Brytania (samolotem)	€30 000 – 45 000 Euro	NRC-Handelsblad, April 2001
Chiny – Węgry	35 000 – 40 000 USD	Juhász, Judit 2000, <i>Migrant trafficking and human smuggling in Hungary</i> w Frank L. D. Thompson (eds.) 2000 <i>Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe- a Review of the Evidence with Case Studies from Hungary, Poland and Ukraine</i> (Geneva, IOM)
Chiny – Nowy Jork	30 000 – 50 000 USD	ICMPD Yearbook on Illegal Migration, Human Smuggling and trafficking In Central and Eastern Europe. A Survey and Analysis of Border Management and Border Apprehension. Data from 22 States.

Źródło: Opracowanie własne, dane cytowane m.in. za Aneksem nr 1 w Gijsbert Van Liemt, *Human Trafficking in Europe - an Economic Perspective*, ILO Declaration/WP/31/2004

Mimo, iż w prowincji Fujian, z której wywodzi się najliczniejsza grupa migrantów z Chin, za udział w przemyśle ludzi grozi od dwóch do pięciu lat pozbawienia wolności i kara około 680 USD (wymierzana jest ona również tym osobom, które przekazywane są władzom przez kraje trzecie), jedynie w okresie od 1 kwietnia do 31 lipca 2001 r. zatrzymano w tej prowincji ponad 200 osób oskarżonych o nielegalną migrację. O skali tego zjawiska może świadczyć również przypadek z Toskanii, gdzie lokalni przedstawiciele służb sanitarnych zidentyfikowali w 2006 r. garbarnię, w której zakwaterowanych było od 100 do 200 Chińczyków, przebywających we Włoszech bez zezwolenia (właścicielem garbarni był również obywatel ChRL).

Zarówno eksperci ukraińscy jak i węgierscy podkreślają, iż podobnie, jak ma to miejsce w krajach Europy Zachodniej, bardzo istotną rolę w organizacji przemytu osób odgrywa diaspora chińska (bardzo hermetyczna i niechętnie współpracująca z władzami), odpowiedzialna głównie za zapewnienie transportu i dostarczanie przemycanym dokumentów. W Czechach liczba Chińczyków skazanych za organizację przemytu ludzi w latach 2005-2006 wyniosła 14 osób, co może świadczyć o niskiej wykrywalności tego procederu.

Tabela 9. Liczba obywateli Chin, którzy przekroczyli granicę ukraińską i czeską okazując podrobione lub przerobione dokumenty

	2003		2004		2005		2006	
	A	B	A	B	A	B	A	B
Ukraina	1 202 (3.)	8 690 (13,83%)	610 (4.)	7 901 (7,72%)	752 (4.)	12 102 (6,21%)	401 (6.)	11 490 (3,48%)
Czechy	2 125 (2.)	7 985 (26,61%)	1 009 (2.)	7 291 (13,83%)	261 (4.)	4 168 (6,26%)	241 (5.)	3 042 (7,92%)

Źródło: *ICMPD Yearbook on Illegal Migration, Human Smuggling and trafficking In Central and Eastern Europe. A Survey and Analysis of Border Management and Border Apprehension (informacja odnosi się do 22 państw)*

A. Liczba obywateli Chin, którzy przekroczyli granicę ukraińską oraz czeską okazując podrobione lub przerobione dokumenty wśród przedstawicieli innych narodowości popełniających tego rodzaju przestępstwa (w nawiasie podano zajmowane miejsce wśród pozostałych narodowości).

B. Liczba obywateli Chin, przekraczających granicę ukraińską oraz czeską, okazujących podrobione lub przerobione dokumenty, w łącznej liczbie dziesięciu najliczniej reprezentowanych narodowości (w nawiasie podano udział procentowy ogółu cudzoziemców).

Tabela 10. Liczba obywateli Chin wydalonych z terytorium Ukrainy, Czech i Węgier

	2003		2004		2005		2006	
	A	B	A	B	A	B	A	B
Ukraina	755 (1.)	2 655 (2,82%)	801 (2.)	4 605 (17,39%)	788 (7.)	12 374 (6,36%)	587 (7.)	11 128 (5,27%)
Czechy	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	534 (2.)	10 094 (5,29%)	282 (3.)	6 960 (4,05%)
Węgry	57 (8.)	3 330 (1,71%)	-	-	48 (7.)	4 376 (1,09%)	54 (6.)	3 032 (1,78%)

Źródło: *ICMPD Yearbook on Illegal Migration, Human Smuggling and trafficking In Central and Eastern Europe. A Survey and Analysis of Border Management and Border Apprehension (informacja odnosi się do 22 państw)*

A. Liczba wydalonych obywateli Chin (w nawiasie podano, którą pod względem liczebności wydalonych cudzoziemców narodowością są Chińczycy).

B. Łączna liczba wydalonych cudzoziemców i udział procentowy liczby wydalonych obywateli Chin w ogólnej liczbie wydalonych cudzoziemców (w nawiasie podano udział procentowy ogółu cudzoziemców).

Z powyższych danych wynika systematyczny spadek liczby ujawnionych przypadków przekraczania granicy przez Chińczyków przy pomocy podrobionych lub przerobionych dokumentów, co może świadczyć o zmianie taktyki organizatorów przemytu ludzi. Jest to tym bardziej widoczne, gdy weźmie się pod uwagę, że w tym samym okresie liczba wydalonych osób z terytorium Ukrainy i Węgier aż tak znacząco się nie zmieniła. Zastanawiający jest fakt, że przy tak licznej chińskiej diasporze na Węgrzech, liczba wydaleń jest tak niska. Powodem takiego stanu rzeczy mogą być między innymi: brak umowy o readmisji, ogólna niechęć do identyfikacji swoich obywateli przez władze ChRL, a także obawa Chińczyków przed odpowiedzialnością karną w przypadku ich przekazania do kraju pochodzenia, która skutkuje odmową współpracy ze służbami węgierskimi.

Tabela 11. Liczba zatrzymanych cudzoziemców, w tym obywateli Chin, nielegalnie przebywających na terytorium Portugalii i Belgii w latach 1998 – 2006

	2002		2003		2004		2005		2006	
	Portugalia	Belgia	Portugalia	Belgia	Portugalia	Belgia	Portugalia	Belgia	Portugalia	Belgia
Ogółem	12 975	20 464	17 886	22 627	16 025	20 754	17 223	27 856	23 564	28 074
w tym obywatele Chin	92	295	126	486	217	316	269	286	629	224

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji narodowych Punktów Kontaktowych Europejskiej Sieci Migracyjnej

Tabela 12. Liczba cudzoziemców, w tym obywateli Chin, wydanych z terytorium Portugalii, Belgii, Włoch i Wielkiej Brytanii i w latach 1998 – 2006

Analizowany kraj	Łączna liczba cudzoziemców wydanych z terytorium kraju	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
		Portugalia	Ogółem		898	2 472	607	19 917	2 798	3 506
	w tym obywatele Chin		1	15	2	2	24	43	73	10
Belgia	Ogółem	4 208	3 939	6 184	9 355	10 735	10 564	9 642	10 306	9440
	w tym obywatele Chin				5	16	19	14	59	69
Włochy	Ogółem		23 955	23 836	34 390	44 706	37 356	35 437	30 428	
	w tym obywatele Chin						1154	1 035	607	
Wielka* Brytania	Ogółem	34 920	37 780	46 645	50 625	66 830	64 390	61 160	58 215	
	w tym obywatele Chin							675	885	

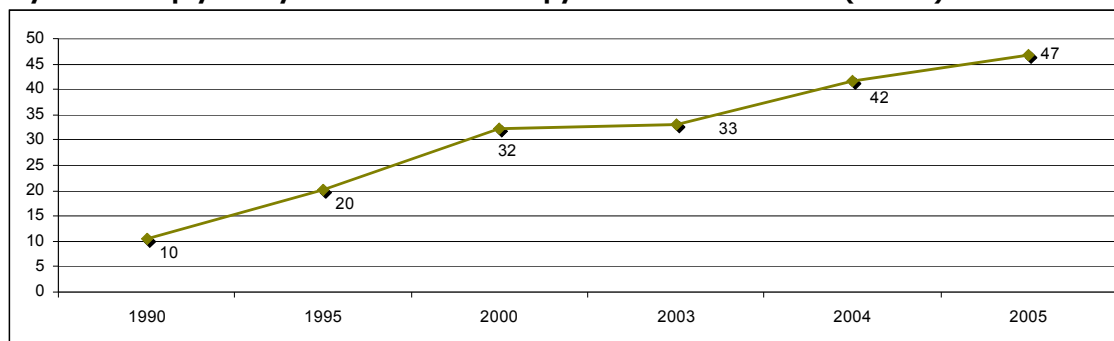
Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji narodowych Punktów Kontaktowych Europejskiej Sieci Migracyjnej

*Dane statystyczne za 2005 rok w przypadku Wielkiej Brytanii są niepełne.

Odnosząc się do wspomnianego już braku zainteresowania władz ChRL współpracą z krajami Europy w zakresie readmisji, warto zauważyć pewien paradoks. Z jednej strony władze w Pekinie wspierają nielegalną migrację, z drugiej zaś grożą poważnymi karami osobom, którym udowodni się pobyt w krajach trzecich bez zezwolenia (brak danych dotyczących liczby wydanych orzeczeń sądowych w tego typu sprawach). Wydaje się, że jest to jedna z wielu sprzeczności w tym kraju polegająca na konflikcie między ideologią i doraźnym interesem państwa.

Nielegalną migrację do Europy w dużym stopniu ułatwia turystyka i ekspansja gospodarcza Chin. W coraz większym stopniu państwa UE liberalizują zasady wydawania wiz obywatelom ChRL (zwłaszcza w okresie letnim), biorąc pod uwagę osiągnęte zyski z coraz dynamiczniej rozwijającej się turystyki, która jednak w wielu przypadkach (podobnie jak pobyt w celu „studiów”) jest tylko pretekstem do wyjazdu z Chin i do pozostania za granicą. Warto w tym miejscu odnotować, iż mimo braku umowy o readmisji, UE podpisała z Chinami Porozumienie ADS, co przyczyniło się do znaczącego wzrostu przyjazdów Chińczyków do Europy (szerzej ss. 22-23 niniejszego opracowania).

Wykres 8. Napływ turystów z Chin do Europy w latach 1990-2005 (w mln)



Źródło: Departament Turystyki Ministerstwa Gospodarki

Powyższe dane wskazują na ponad czterokrotny wzrost liczby przyjazdów Chińczyków do Europy w ciągu 15 lat. Koszty związane z nielegalną migracją obywateli ChRL pod pretekstem turystyki są w pewnym zakresie równoważone wysokimi dochodami realizowanymi przez ten sektor gospodarki, w większości krajów tzw. starej Unii Europejskiej, ale także w coraz większym stopniu Czech i Węgier. Należy przy tym zauważyć, że najtańsza wycieczka z Chin do Europy kosztuje 1,5 tys. USD, oraz że każdy chętny do wyjazdu za granicę musi przed wyjazdem złożyć depozyt w wysokości 6 tys. USD jako gwarancję, że wróci z wakacji, i przynajmniej drugie tyle musi zdeponować w banku na półrocznej lokacie. W takiej sytuacji można spodziewać się przyjazdów raczej osób zamożnych, mniej skłonnych do nielegalnej migracji choć oczywiście mają miejsce przypadki pozostawiania w Europie pewnej liczby chińskich turystów (według szacunków ETOA wynosi ona 0,13%), którzy przyjechali do UE w ramach ADS.

Niezwykle aktywna działalność inwestycyjna, gospodarcza i handlowa Państwa Środka spowodowała wzrost liczby chińskich specjalistów i ich rodzin osiedlających się w krajach europejskich, co w połączeniu z nielegalną migracją tworzy zręby sieci migracyjnej lub powoduje jej wzmacnianie się. Chińskie firmy ulokowane w poszczególnych krajach w Europie często wykupują udziały większościowe, całe przedsiębiorstwa lub tworzą swoje filie w innych państwach na naszym kontynencie (sprzedając także swoje własne produkty pod inną lokalną nazwą), w ślad za czym wysyłani są eksperci i pracownicy. Koncepcja ta, pod wspomnianą już nazwą „go global”¹², jest jednym z priorytetów chińskiej polityki gospodarczej.

Na podstawie wyżej przedstawionych informacji można stwierdzić, że migracje z Państwa Środka mają bardzo złożony charakter, odzwierciedlający skomplikowaną sytuację wewnętrzną w tym kraju i silne rozwarstwienie społeczne. Z jednej strony migrują stosunkowo ubogie i nie najlepiej wykształcone grupy ludności, z drugiej zaś nowe bogate elity powiązane z rodzimym biznesem, nastawione na zysk i udział w

¹² Szerzej na temat czynników wpływających na emigrację z Chin w części VIII niniejszego opracowania.

światowych procesach globalizacyjnych. Do tej pierwszej grupy najczęściej zaliczani są nielegalni migranci oraz osoby ubiegające się o status uchodźcy.

2. Przestępczość

Emigranci z Chin specjalizują się w wielu procederach przestępczych, spośród których należy wymienić przestępczość narkotykową, pranie pieniędzy, handel ludźmi, wyłudzenie pieniędzy z użyciem elektronicznych instrumentów płatniczych oraz fałszowanie i podrabianie dokumentów. Działalności sprzecznej z prawem sprzyjają m.in. wzorce przejmowane bezpośrednio z Państwa Środka, którego władze nie zawsze sobie radzą z przestępczością, zwłaszcza z jej zorganizowanymi formami. Według danych Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego ChRL w roku 2005 policja przeprowadziła 4 mln 640 postępowań o charakterze kryminalnym. Wprawdzie nie jest to liczba wysoka, biorąc pod uwagę populację tego kraju, ale należy zauważyć wzrastającą liczbę przestępstw gospodarczych, fałszerstw, afer korupcyjnych, itp. Należy zauważyć, że działalność chińskich grup przestępczych poza granicami kraju często związana jest z ośrodkami przestępczymi w Państwie Środka i niekiedy odwzorowuje metody praktykowane przez chińskie grupy przestępcze, tzw. triady.¹³ Chiny są drugim po Tajlandii eksporterem podrobionych towarów (w tym papierosów, ubrań, własności intelektualnej – nawet części zamiennych do samolotów). Ponadto, podobnie jak inne kraje Azji Południowo-Wschodniej, ChRL jest jednym z największych ośrodków pochodzenia wyrobów tytoniowych przemycających do Europy.

Według danych Europolu za 2005 rok chińskie grupy przestępcze na terytorium UE zajmują się produkcją narkotyków oraz są znaczącym dostawcą półproduktów do ich wytwarzania. Na szeroką skalę bezpośrednio z terytorium Chin przemycają one gotowe narkotyki (głównie tabletki *extasy*). Grupy te są jednym z największych producentów narkotyków syntetycznych (w tym amfetaminy) w Holandii (w następnej kolejności procederem tym zajmują się Turcy i Marokańczycy, którzy jednak nie tworzą zorganizowanych struktur przestępczych). Podkreślenia wymaga, iż narkotyki syntetyczne wytwarzane w Holandii bardzo często „wymieniane” są na inne środki odurzające, w tym na marihuanę, i wysyłane do krajów Azji Południowo-Wschodniej.

Wśród chińskich grup przestępczych w Europie¹⁴ najczęściej wymieniane są Ah Kong, 14K, Red Sun, Mee On i Wo Sching. Choć preferują one samodzielną działalność, zdarzają się przypadki współpracy z lokalnym światem przestępczym. W 2002 roku Biuro ds. Zwalczania Przestępczości Zorganizowanej włoskiej policji (DIA) poinformowało o

¹³ Chińskie triady powstały w XVI w. w celu obalenia dynastii Mandżu i dopiero od XIX w. rozpoczęły działalność przestępczą. Triady składają się z kilkuset odrębnych organizacji. Głównym ich źródłem dochodów jest hazard, handel ludźmi, prostytutka oraz wymuszenia, pranie pieniędzy, handel narkotykami i piractwo towarowe.

¹⁴ Library of Congress, Federal Research Division Transnational Chinese Crime, kwiecień 2003.

istnieniu porozumienia między chińskimi grupami przestępczymi, a neapolitańską Camorra.

We Włoszech, w Hiszpanii i Francji Chińczycy specjalizują się również w podrabianiu i przerabianiu nawet bardzo dobrze zabezpieczonych dokumentów.

Warto także podkreślić, że od lat 90. ubiegłego stulecia w Belgii i Holandii chińskie grupy przestępcze wykorzystywały prowadzone przez siebie kasyna do prania brudnych pieniędzy¹⁵. Obecnie proceder ten ma miejsce we wszystkich krajach europejskich oraz w USA, głównie za pośrednictwem prowadzonych przez Chińczyków sklepów, restauracji i punktów usługowych. Zidentyfikowanie takich miejsc jest bardzo trudne ze względu na dużą płynność kapitału. We Francji jako dodatkowy sposób na zalegalizowanie dochodów pochodzących z działalności przestępczej wykorzystywano rachunki bankowe, na które przelewano niewielkie kwoty (poniżej progu, od którego transakcje są weryfikowane lub dokonywanie transakcji wymaga specjalnych zezwoleń lub dokumentów).

Przygotowanie wspomnianej kategorii przestępstw wymaga nie tylko dużej wiedzy technicznej, ekonomicznej i prawnej, ale także dobrej organizacji wewnętrznej. Wysoka homogeniczność chińskich grup przestępczych oraz fakt, że ich trzon złożony jest z bardzo niewielkiego kręgu osób (według FBI 3-5 osób), w powiązaniu z transgranicznym charakterem zorganizowanej działalności znacznie utrudnia zebranie materiału dowodowego i – o ile możliwe jest ustalenia państwa właściwego do rozpatrzenia sprawy – osądzenie podejrzanych. FBI podkreśla także, iż chińskie grupy przestępcze znają techniki operacyjne stosowane przez policję i służby specjalne, co utrudnia wykrycie i zidentyfikowanie sprawców przestępstw.

W 2005 roku według danych Europolu, zaobserwowano znaczący wzrost liczby Chińczyków popełniających przestępstwa przeciwko mieniu lub osobie (często są to osoby o nieuregulowanym statusie pobytowym). We Francji procederem tym zajmuje się grupa Wenzhou, składająca się z emigrantów z prowincji Zhejiang, wymuszając od właścicieli placówek handlowych okresowych haraczy w wysokości od 500 USD do 2 500 USD, w zależności od wielkości danego sklepu.

W Stanach Zjednoczonych chińskie grupy przestępcze specjalizują się w wyłudzeniu pieniędzy z użyciem elektronicznych instrumentów płatniczych (m.in. wykupują bezprawnie zeskanowane numery kart bankowych, a następnie wytwarzają podrobione nośniki, które z kolei wykorzystywane są do pozyskania środków pieniężnych bez wiedzy właścicieli tych kont). W celach przestępczych dokonują również włamań do systemów teleinformatycznych dużych przedsiębiorstw i koncernów, a nawet do agencji rządowych (np. Marynarki Wojennej USA). Odnotowano również przypadki przekierowywania całych stron internetowych (potwierdziło to m.in. Google Inc.).

¹⁵ Ibidem.

Warto również odnotować dane milicyjne z obszaru Syberii Wschodniej i rosyjskiego Dalekiego Wschodu, według których, spośród wszystkich wszczętych przez organy ścigania spraw przeciwko zorganizowanym etnicznym grupom przestępczym w 2002 r. na obywateli Chin przypadało 38% (w regionie wschodniosyberyjskim) i 40,9% (w regionie dalekowschodnim). Biorąc pod uwagę specyfikę tych regionów i charakter migracji (w dużej części jest to migracja cyrkulacyjna), dominują przestępstwa związane z przemytem, głównie bogactw naturalnych, leśnych i morskich oraz kłusownictwo, a także wymuszenia, przy czym chińskie struktury mafijne często współpracują w tym zakresie z rosyjskimi grupami przestępczymi.

VIII. Migracje Chińczyków do Polski

1. Migracje legalne

Jak na ogromny potencjał ludzki i gospodarczy, jakim dysponuje ChRL oraz stosunkowo silną presję migracyjną obywateli tego kraju do większości państw w Europie, napływ Chińczyków do Polski ma charakter ograniczony, czego dowodem są dane statystyczne w zakresie wjazdu i pobytu tej grupy cudzoziemców.

1.1. Ruch osobowy

W ostatnim okresie obserwowany jest wzrost wymiany osobowej z Chinami. W latach 2004-2006 ponad 128 tys. obywateli Polski przekroczyło granice CHRL, spośród których 1 151 otrzymało tzw. zielone karty na dłuższy pobyt. Rośnie również ilość wiz wjazdowych wydawanych obywatelom Chin – 8 768 wiz w 2006 r., przy 5 203 w 2005r. (dane obejmują tylko urzędy konsularne w Chinach i nie dotyczą posiadaczy paszportów dyplomatycznych i służbowych wjeżdżających do Polski bez wiz). W roku 2006 Straż Graniczna odnotowała 16 315 przekroczeń granicy państwowej (na kierunku wjazdowym) przez Chińczyków, o 33% więcej niż w roku poprzednim (11 343). Nie zezwolono na wjazd 111 osobom, z czego 57 odmów zostało wydanych z uwagi na niezgodność rzeczywistego celu wjazdu cudzoziemca z deklarowanym. W tym kontekście warto zauważyć, że liczba wjazdów Chińczyków na terytorium RP w 2006 r. była prawie dwa razy większa od liczby wydanych wiz w polskich konsulatach w Chinach. Wynika to z faktu, że około 50% wszystkich przyjazdów obywateli ChRL do Polski odbywa się na zasadach bezwizowych, bowiem ok. 8 mln posiadaczy paszportów służbowych, które wystawia 56 instytucji rządowych w ChRL, jest zwolnionych z obowiązku posiadania tego typu zezwoleń. Wejście w życie w 2004 r. porozumienia ADS nie spowodowało znaczącego wzrostu przyjazdów turystycznych do Polski oraz związanego z tym wzrostu zagrożeń nielegalną migracją. W 2006 r. Polskę odwiedziło jedynie 30 grup turystycznych z Chin (łącznie 339 osób). Jest to liczba niewielka na tle wszystkich zagranicznych wyjazdów turystycznych obywateli Chin do Europy, których liczba w roku 2005 przekroczyła 46 mln osób. Spodziewane w I półroczu 2008 r. uruchomienie bezpośredniego połączenia lotniczego pomiędzy Warszawą i Pekinem oraz nieuchronne zwiększenie się ruchu turystycznego z pewnością przełoży się na dalszy wzrost liczby wydawanych wiz i przekroczeń granicy państwowej przez Chińczyków.

W latach 2004-2006 obywatelom Chin wystawiono łącznie 318 zaproszeń (około 30% stanowią zaproszenia wystawione przez osoby prawne lub jednostki organizacyjne mające siedzibę na terytorium RP), co plasuje obywateli Państwa Środka na wysokim trzecim miejscu spośród wszystkich cudzoziemców, którym wystawiono powyższy rodzaj zaproszenia. Na zaproszenie członków rodzin zamieszkałych w Polsce przyjeżdża do

naszego kraju ponad 15% procent ogółu Chińczyków obecnych w ruchu wizowym. Wynika to z faktu, że osoby posiadające zaproszenia mają zdecydowanie większe szanse na otrzymanie polskich wiz w konsulatach. Jednocześnie należy zauważyć, że w 2006 roku przyjechało do Polski ponad 15 tys. obywateli ChRL, tj. o 33% więcej niż w roku 2005 (ok. 11 tys. osób). Około 40% podróżujących do Polski Chińczyków (6 286 osób) stanowią biznesmeni zapraszani przez polskie firmy, m.in. z branży górniczo – hutniczej.

1.2. Zezwolenia na pobyt

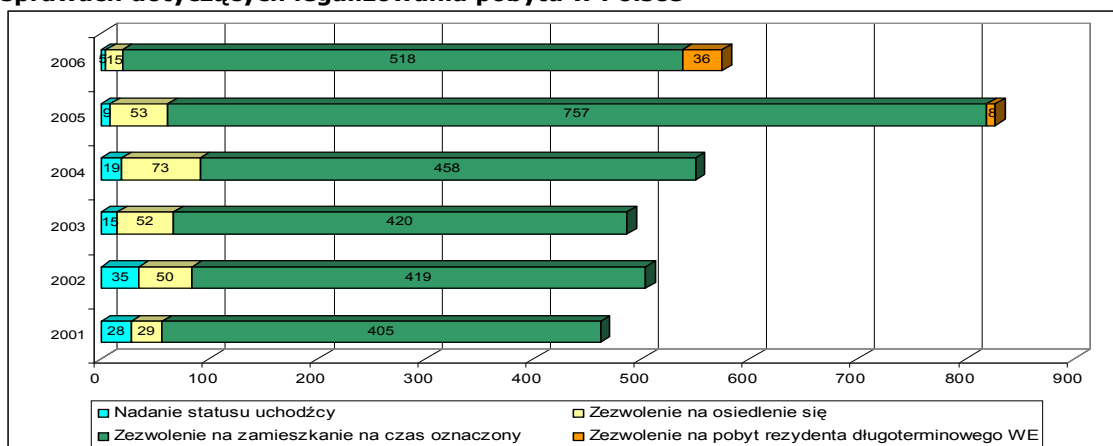
Polska jest jednym z nielicznych krajów europejskich, w którym Chińczycy stanowią niewielki odsetek cudzoziemców przebywających na podstawie zezwoleń upoważniających do długoterminowych pobytów.

W 2006 r. zaobserwowano spadek liczby wniosków, składanych przez obywateli Chin o zezwolenie na osiedlenie się (z 53 do 15 w odniesieniu do roku poprzedniego). Decyzje wydane w tych sprawach w zdecydowanej większości były pozytywne i stanowiły jedynie 1,1% zezwoleń wydanych wszystkim cudzoziemcom we wspomnianym okresie. Podobnie kształtuje się sytuacja w przypadku wniosków o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony oraz zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE¹⁶, które po wejściu w życie 1 października 2005 roku kolejnej nowelizacji ustawy o cudzoziemcach z 2003 roku stały się bardziej atrakcyjną podstawą legalizacji pobytu Chińczyków na terytorium Polski (generalnie decyzje są pozytywne i stanowią odpowiednio 2,2% i 2,4% rozstrzygnięć podjętych wobec ogółu cudzoziemców w tych sprawach).

W latach 2003-2006 obywatele Chin stanowili średnio 1,9% ogółu cudzoziemców wnioskujących o udzielenia zezwolenia na pobyt czasowy oraz średnio 1,5% na osiedlenie się. Co do liczb bezwzględnych, liczba wniosków w tym okresie w obydwu kategoriach stopniowo rosła (o 10-15% rocznie), przy czym należy zauważyć, że w przypadku wniosków o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony w roku 2005 miał miejsce zauważalny wzrost: w 2005 r. obywatele ChRL złożyli 757 wniosków, a w 2004 r. 458 wniosków. Warto jednak zauważyć, że w 2006 r. nastąpił wyraźny spadek (519 wniosków) i powrót do poziomu z lat 2003 - 2004. Według stanu na koniec 2006 roku, karty pobytu posiadało w Polsce 1 021 Chińczyków (1,27% ogółu cudzoziemców), co najlepiej obrazuje skalę legalnej migracji do Polski tej grupy cudzoziemców.

¹⁶ Na mocy znowelizowanej ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach od dnia 1 października 2005 r. cudzoziemcy mogą ubiegać się o zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich [por. ustawę z dnia 22 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach i ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2005 r. Nr 94, poz. 788)].

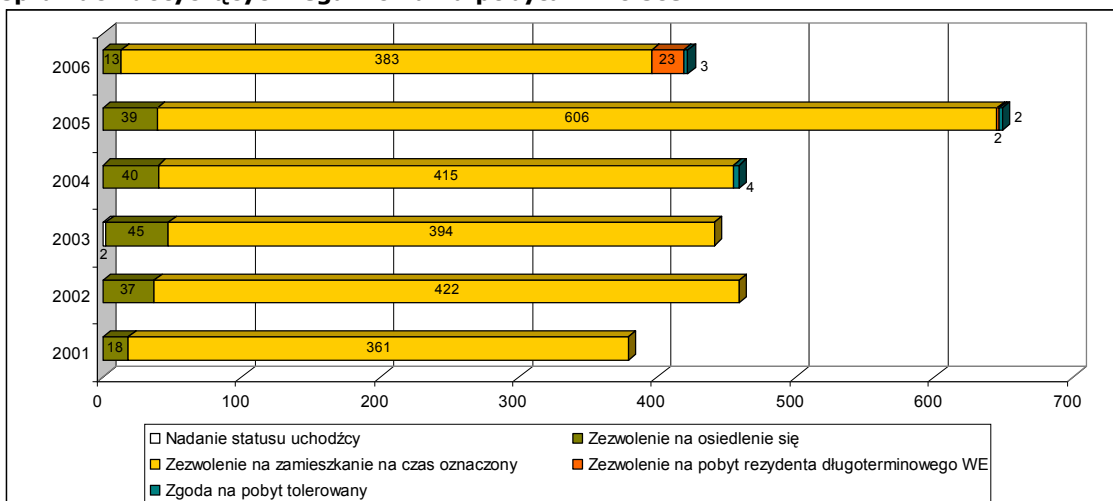
Wykres 9. Wnioski składane przez obywateli Chin w latach 2001-2006 w poszczególnych sprawach dotyczących legalizowania pobytu w Polsce



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu do Spraw Cudzoziemców

Zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich udzielane obywatelom Chin również stanowi niewielki procent ogółu w/w wydawanych zezwoleń. W okresie od 1 X 2005 roku do końca 2006 roku zarówno liczba wniosków jak i wydanych decyzji w tej sprawie obywatelom Chin stanowiła zaledwie 2% ogółu decyzji wydanych cudzoziemcom. Ponadto, obywatelom Chin w okresie od 1 września 2003 roku, kiedy to na podstawie ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pojawiła się instytucja pobytu tolerowanego przyznano do końca 2006 roku 9 zgód na w/w pobyt przy rozpatrywaniu sprawy nadania statusu uchodźcy (4 osoby), wydalenia cudzoziemca z terytorium Polski (2 osoby) oraz wydania zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony (3 osoby).

Wykres 10. Decyzje wydane obywatelom Chin w latach 2001-2006 w poszczególnych sprawach dotyczących legalizowania pobytu w Polsce



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu do Spraw Cudzoziemców

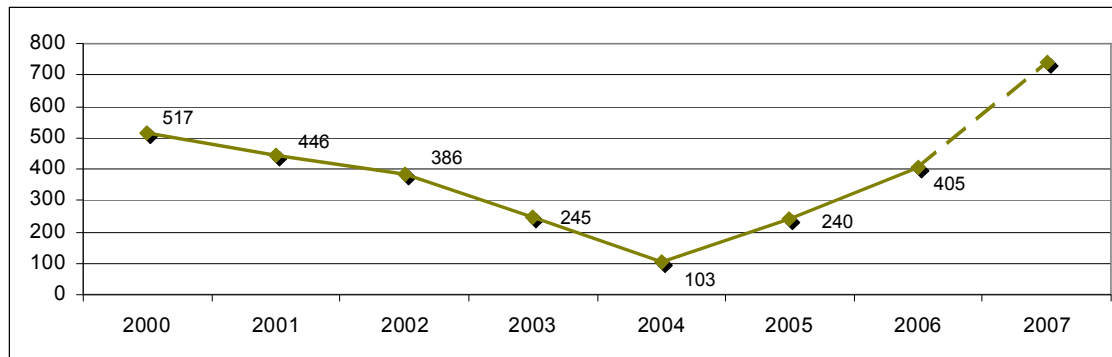
Od 2002 r. liczba wniosków składanych przez obywateli Chin w sprawie nadania statusu uchodźcy w Polsce systematycznie maleje (z 35 wniosków złożonych w 2002 r. do 5 – w 2006 r.). W tym okresie status uchodźcy nadano 2 obywatelom Chin (obydwie decyzje pozytywne wydał w 2003 r. organ I instancji), natomiast 4 osobom udzielono w tym trybie zgody na pobyt tolerowany. Warto zaznaczyć, że w większości przypadków obywatele ChRL ubiegają się o międzynarodową ochronę, deklarując prześladowania na tle religijnym oraz przynależność do Falun Gong.¹⁷

Wspomnienia wymaga również fakt, iż w latach 1992–2006 Prezydent RP nadał obywatelstwo polskie 57 osobom pochodzenia chińskiego.

1.3. Migracje zarobkowe, działalność gospodarcza i inwestycyjna

W ostatnich latach obserwowany jest stały trend wzrostowy w przypadku liczby wydawanych obywatelom Chin zezwoleń na pracę w Polsce. W 2004 r. ich liczba wyniosła 103, w 2005 r. – 240, a w 2006 r. – 405. Około 70% tych zezwoleń wydano kadrze kierowniczej i zarządzającej, zatrudnionej w większości w woj. mazowieckim. Jednocześnie w okresie 2004-2006 zgodę na pracę wydano 20 obywatelom Chin, oddelegowanym do Polski w celu realizacji usług eksportowych.

Wykres 11. Zezwolenia na pracę wydane obywatelom Chin w latach 2000-2006 (wraz z prognozowanym trendem w roku 2007)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

Chińczycy umacniają swoją pozycję wśród cudzoziemców, którym wydano zezwolenia na pracę w I połowie 2007 r. (na 1 737 wszystkich zezwoleń, Chińczycy otrzymali 371 zajmując 5 miejsce po obywatelach Ukrainy – 1 739, Wietnamu – 711, Mołdowy – 389 i Białorusi - 385). W liczbie tej przeważają członkowie kadry zarządzającej (266 osób). Zakładając, iż w II połowie 2007 r. liczba wydanych zezwoleń stanowiła co najmniej 50% zezwoleń wydanych w I połowie roku można przyjąć, iż do końca roku 2007 utrzymywał się trend wzrostowy w tym zakresie.

¹⁷ Falun Gong (Wielkie Prawo Koła Praw) jest praktyką doskonalenia ciała i umysłu. Przez władze chińskie uważane jest za sektę, której działalność i praktykowanie od dnia 20 lipca 1999 roku zostało zabronione i karane długoletnim więzieniem.

Tabela 13. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według obywatelstwa, wybranych grup pracowniczych oraz grup zawodów (w liczbach bezwzględnych)

Obywatelstwo	Ogółem wydanych zezwoleń na pracę	Grupy pracownicze					
		Kadra kierownicza, doradcy i eksperci		Robotnicy wykwalifikowani	Pracownicy przy pracach prostych	Informatycy	Pozostali
Razem	w tym: funkcje w zarządach osób prawnych						
Ogółem	5 750	2 381	1 026	1 669	385	101	1 214
Chiny (bez Tajwanu)	371	266	160	58	0	17	30

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

W tym kontekście należy odnotować coraz częściej pojawiające się informacje prasowe, w świetle których, pewna liczba polskich firm budowlanych zamierza podpisać z przedsiębiorcami chińskimi umowy o świadczeniu usług eksportowych, angażując w ich realizację pracowników z ChRL. Kwestia zatrudnienia obywateli Chin w RP jest stosunkowo ważnym tematem z punktu widzenia działalności Ministerstwa Pracy i Pomocy Społecznej, które w roku 2007 prowadziło z przedstawicielami władz w Pekinie szereg rozmów i konsultacji w tej kwestii. Świadczą o tym przebieg rozmów podczas wizyt Minister A. Kalaty w Pekinie (9-12 lipca 2007 roku), jak i spotkań i rozmów z przedstawicielami Chińskiego Stowarzyszenia na Rzecz Międzynarodowego Porozumienia – CAFIU, fasadowej organizacji pozarządowej, zarejestrowanej w chińskim Ministerstwie Spraw Obywatelskich (23 maja 2007 roku) oraz Ambasadorem Chin (4 kwietnia 2007 roku).¹⁸

Podczas wszystkich wspomnianych kontaktów omawiane były możliwości podjęcia pracy w Polsce przez obywateli ChRL i współpracy w tym zakresie. Warto również wspomnieć, iż podczas wizyty w Pekinie we wrześniu 2007r., Minister Transportu RP podpisał memorandum w sprawie współpracy z chińskimi partnerami przy budowie autostrad oraz śródlądowego transportu wodnego.

Możliwość transferu azjatyckiej siły roboczej była także przedmiotem posiedzenia międzyresortowego Zespołu do Spraw Migracji w dniu 20 czerwca 2007 r. Na kolejnym posiedzeniu w dniu 15 października, Zespół do Spraw Migracji przyjął uchwałę zalecającą wprowadzanie stopniowych ułatwień w dostępie do polskiego rynku pracy dla obywateli takich państw jak Ukraina, Białoruś, Rosja, a w dalszej kolejności pozostałych państw postradzieckich, Bałkanów Zachodnich oraz krajów stowarzyszonych z UE. Jeśli chodzi o

¹⁸ Podczas tego spotkania, Ambasador Chin podkreślił, iż firmy chińskie są zainteresowane inwestowaniem w Polsce oraz że w ostatnim czasie 670 tys. pracowników zostało delegowanych z Chin do pracy w innych krajach. Jednocześnie przedstawił on w zarysie system rekrutacji pracowników, opierający się na współpracy rządu z przedsiębiorstwami chińskimi, które dokonują selekcji kandydatów oraz załatwiają wszelkie formalności niezbędne do podjęcia pracy za granicą. Wskazał on również na fakt, iż ChRL współpracuje z Republiką Federalną Niemiec w zakresie zatrudnienia obywateli chińskich (limit 1 000 osób rocznie), mimo, że współpraca ta nie jest uregulowana umową rządową. Jednak, zdaniem Ambasadora tego typu umowa mogłaby być przedmiotem rozmów pomiędzy stroną polską a stroną chińską.

kierunek azjatycki, Zespół zwrócił uwagę na potencjalne zagrożenia związane m.in. z nielegalną migracją i transgraniczną przestępczością z tego regionu.

Nie zmienia to faktu, że wiele polskich przedsiębiorstw dostrzega możliwość złagodzenia niedoboru siły roboczej pracownikami pochodzącymi z Chin i prowadzi w tej sprawie, podobnie jak niektóre stowarzyszenia pracodawców, intensywny lobbying. Planom tym sprzyja zacieśnianie współpracy gospodarczej i zwiększanie liczby chińskich inwestycji na naszym rynku. Przykładowo, w połowie 2007 r. Grupa Polnord wraz z podmiotami Grupy Kapitałowej Prokom Investments SA podpisały list intencyjny z China International Industry and Commerce Co.Ltd, spółką działającą w budownictwie, której wartość rynkowa sięga ok. 19 mld USD. Celem współpracy ma być budowa autostrad oraz projekt deweloperski - Park Technologiczny w Wilanowie, gdzie na rzecz chińskich firm ma zostać udostępniona powierzchnia licząca co najmniej 30 tys. m². Coraz częściej przedsiębiorstwa polskie podpisują z podmiotami chińskimi porozumienia o współpracy strategicznej, co implikuje m.in. obecność w Polsce chińskich specjalistów. W roku 2007 porozumienia tego typu podpisały KGHM Polska Miedź z China Minmetals Corporation, Polkomtel z ZTE Corporation oraz Spółdzielnia Gromada z China National Overseas Engineering Corporation. Z kolei podczas niedawnej (15-16 stycznia 2008 roku) wizyty w Polsce chińskiego Wicepremiera ds. gospodarczych Peiyan Zenga, PZL Świdnik i Jiujiang Red Eagle Science and Technology podpisały kontrakt, na mocy którego strona polska m.in. zobowiązała się do dostarczenia 150 śmigłowców. Efektem tej wizyty jest także program wsparcia inwestycji największego chińskiego koncernu informatycznego Lenovo, w tym planowanego na wrzesień 2008 r. w legnickiej specjalnej strefie ekonomicznej uruchomienia fabryki, która docelowo będzie produkowała 2 mln komputerów stacjonarnych rocznie, dając zatrudnienie ok. 1 000 osobom. Chińskie inwestycje w Polsce skierowane są głównie na redystrybucję towarów importowanych przez firmy chińskie obecne na rynku polskim, także na budownictwo mieszkaniowe i hotelarstwo (firma Min Hoong) oraz produkcję telewizorów (udziały w zakładach w Żyrardowie – firma TCL-Thomson). Niedawno, producent chiński – firma Athletic - uruchomił kosztem 10 mln USD w Koszalinie zakład produkcji rowerów, w którym zatrudnia 112 osób. Firma ta organizuje w Koszalinie Chińskie Centrum Przemysłowe, które ma się stać miejscem koncentrującym chińskie inwestycje w Polsce. Kolejne chińskie centrum biznesowe ma powstać w woj. świętokrzyskim. Należy również zauważyć, że niewielkie polskie przedsiębiorstwa, takie jak „Smolar” z Ruska (przetwórstwo morskie), planujące zatrudnić 550 osób z Chin, czy też rodzinna firma z Zawiercia zajmująca się szyciem mundurów, w której pracują już cztery Chinki (docelowo 200), podejmują już konkretne działania, mające na celu zatrudnienie taniej siły roboczej z Azji. Tak dynamiczny rozwój współpracy gospodarczej i chińskich inwestycji w Polsce wraz z rosnącą wymianą handlową (w 2006 r. eksport do Chin zwiększył się o 29%, zaś import – o 39%, osiągając

kwotę 7 647 mld USD) zakłada coraz większą obecność w naszym kraju chińskich ekspertów, inżynierów oraz kadry zarządzającej, ale także pracowników nisko wykwalifikowanych.

Polscy przedsiębiorcy planujący zatrudnienie Chińczyków mają świadomość utrudnień związanych z podjęciem przez nich pracy. Do wspomnianych utrudnień w realizacji swoich zamierzeń zaliczają oni konieczność posiadania przez ich potencjalnych pracowników wiz, zezwoleń na pobyt, pozwoleń na pracę, a także koszty transportu do miejsca pracy, wydatki związane z zakwaterowaniem, asystę tłumacza i konieczność prowadzenia szkoleń w miejscu pracy.

Z punktu widzenia pracodawców bardzo istotne są jednak zalety tego rozwiązania: duża podaż na chińskim rynku pracy, niewygórowane wymagania socjalne i finansowe (w Chinach robotnik zarabia nierzadko miesięcznie równowartość 100 USD), większa, niż w przypadku polskich robotników motywacja do ciężkiej pracy oraz większa dyscyplina pracy. Pracodawca może także lepiej wykorzystywać siłę roboczą, z uwagi na potencjalnie stabilną sytuację kadrową.

W tym kontekście warto również zwrócić uwagę na interpretację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych opublikowaną w dzienniku „Rzeczpospolita” w dniu 6 grudnia 2007 roku, w świetle której pracownicy delegowani do pracy w Polsce (np. Chińczycy), nie podlegają ubezpieczeniom społecznym, a to dlatego, że pozostają w stosunku pracy z tamtejszymi zakładami i od nich otrzymują pensje. Stawia to w uprzywilejowanej sytuacji pracowników zatrudnionych w ramach tzw. usługi eksportowej, zwiększając ich konkurencyjność na rynku, tym bardziej, że w określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 30 sierpnia 2006r. warunkach nie zawsze wymagane jest zezwolenie na pracę na terenie Polski.¹⁹

Odnosząc się do argumentów „za” i „przeciw” zatrudnianiu obywateli Chin w Polsce, biorąc pod uwagę toczącą się w tej sprawie dyskusję należy zaznaczyć, że pracodawcy pomniejszają inne potencjalne problemy, zwłaszcza takie jak:

¹⁹ Na mocy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 30 sierpnia 2006 r. w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę (Dz. U. nr 156, poz. 1116 oraz z 2007r. nr 120 poz. 824) z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę (§ 2 pkt 17) zwolnieni zostali cudzoziemcy będący obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej lub obywatelami państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego nienależących do Unii Europejskiej lub obywatelami Konfederacji Szwajcarskiej wykonujących pracę w zarządach osób prawnych, które uzyskały wpis do rejestru przedsiębiorców na podstawie przepisów o Krajowym Rejestrze Sądowym lub są spółkami kapitałowymi w organizacji, jeżeli mają one swoją siedzibę na terytorium RP. Ponadto, w myśl § 2 pkt 18 Rozporządzenia z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę zostali zwolnieni także cudzoziemcy nieposiadający obywatelstwa państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub obywatelstwa państwa Europejskiego Obszaru Gospodarczego nienależącego do Unii Europejskiej lub obywatelstwa Konfederacji Szwajcarskiej, pełniących funkcję w zarządach osób prawnych, które uzyskały wpis do rejestru przedsiębiorców na podstawie przepisów o Krajowym Rejestrze Sądowym lub są spółkami kapitałowymi w organizacji, jeżeli przebywają na terytorium RP na podstawie wizy pobytowej w celu wykonywania pracy i czas ich pobytu na terytorium RP w związku z pełnieniem funkcji- bez względu na liczbę osób prawnych prowadzących działalność gospodarczą, w których funkcja jest pełniona- nie przekracza 3 miesięcy w ciągu kolejnych 6 miesięcy. W pozostałych przypadkach cudzoziemcy pełniący funkcję w zarządzie spółki zobowiązani są do uzyskania zezwolenia na pracę na terytorium RP.

1. wysokie koszty podróży (obecnie ok. 3 000 PLN), co praktycznie wyklucza podejmowanie pracy sezonowej;
2. niezetelność chińskich pośredników rekrutujących pracowników za granicą;
3. wysokie oczekiwania migrantów wobec oferowanych im warunków pracy i płacy;
4. traktowanie pobytu i pracy w Polsce jedynie jako etapu do dalszej migracji (np. pozostałych krajów strefy Schengen);
5. przechodzenie do lepiej płatnej „szarej strefy” na rynku pracy (np. handlu);
6. możliwość wszczynania przez Chińczyków protestów i strajków, mających na celu zrównanie ich wynagrodzeń z otrzymywanymi przez Polaków;
7. groźbę pojawienia się lokalnych konfliktów społecznych o podłożu kulturowym lub finansowym;
8. trudności z uznawaniem kwalifikacji zawodowych, co związane jest z innym systemem kształcenia;
9. niedostosowanie polskich placówek konsularnych w Chinach oraz niektórych urzędów wojewódzkich do obsługi wielokrotnie zwiększonej liczby wniosków wizowych lub zezwoleń na pobyt;
10. trudności z uznawaniem doświadczenia zawodowego, z uwagi na odmienny sposób dokumentowania stażu i inną kulturę pracy;
11. niechęć do powrotu do kraju pochodzenia, po zakończeniu kontraktu;
12. egzekwowanie prawa do łączenia rodzin, w przypadku pobytu długoterminowego;
13. dążenie do zmiany formalnego statusu na terytorium RP;
14. możliwość pojawienia się - w ślad za pracownikami chińskimi - chińskich grup przestępczych, operujących zarówno w Chinach, jak i na terytorium UE.

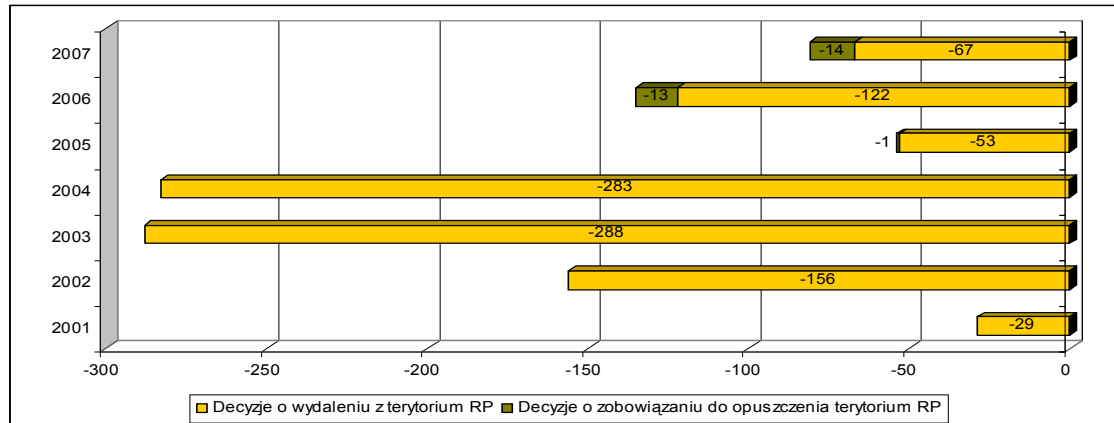
Warto też podkreślić, że coraz większej aktywności chińskich podmiotów gospodarczych w Polsce towarzyszy zacieśnienie współpracy kulturalnej innych obszarach. W wyniku wizyty w Polsce w dniach 27-29 września 2007 r. delegacji ChRL, której przewodniczyła Wicepremier Zhen Zhili, odpowiedzialna za rozwój nauki i kultury, doszło do podpisania listów intencyjnych w sprawie przygotowania i podpisania protokołów w dziedzinie szkolnictwa wyższego (można się spodziewać wzrostu wymiany stypendialnej, której limit wynosi obecnie 35 osób rocznie) oraz w sprawie wymiany kulturalnej. Podczas tej wizyty podpisana została również umowa w sprawie utworzenia w Krakowie Centrum Języka i Kultury Chińskiej - Instytutu Konfucjusza. W ramach bezpośredniej współpracy uczelni polskich i chińskich największą aktywność wykazują: Politechnika Warszawska, Politechnika Śląska, Akademia Górniczo-Hutnicza, Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Śląski. Ponadto, fundacja edukacyjna „Perspektywy” od 2005 r. prowadzi m.in. skierowany na Chiny program promocyjny „Study in Poland”. Lektorzy

chińscy są obecnie zatrudniani na czterech uniwersytetach: Warszawskim, Jagiellońskim, Łódzkim oraz UAM w Poznaniu.

2. Nielegalna migracja i przestępczość

Jak pokazują dane statystyczne Straży Granicznej przestępczość graniczna obywateli Chin aktualnie wskazuje tendencję spadkową. Ponadto, w wyniku kontroli legalności pobytu cudzoziemców przeprowadzonych na terytorium RP w 2007 r. Straż Graniczna zatrzymała 27 obywateli Chin (na ogólną liczbę cudzoziemców – 1 316), którzy nie posiadali ważnego dokumentu uprawniającego ich do pobytu na terytorium RP. Należy również zauważyć, iż w 2007 roku zatrzymano także 12 obywateli Chin w związku z wykonywaniem przez nich pracy lub podjęciem działalności gospodarczej bez odpowiednich zezwoleń. Z kolei 54 osoby pochodzenia chińskiego (na ogólną liczbę cudzoziemców – 3 222) w 2007 roku zostały zatrzymane na polskim odcinku zewnętrznej granicy UE przy usiłowaniu przekroczenia lub przekraczaniu granicy państwowej wbrew przepisom, z czego 52% stanowiły zatrzymania Chińczyków na odcinku granicznym z Białorusią.

Wykres 12. Liczba osób pochodzenia chińskiego wobec których podjęto decyzję o wydaleniu i zobowiązaniu do opuszczenia terytorium Polski*



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Straży Granicznej

* Instytucja zobowiązania do opuszczenia przez cudzoziemca terytorium RP wprowadzona została w 2001 roku

W 2007 r. wobec 80 obywateli Chin wystąpiono z wnioskiem o wydalenie (na ogólną liczbę cudzoziemców – 2 201), zaś 14 zostało zobowiązanych do opuszczenia terytorium RP (na ogólną liczbę cudzoziemców – 1 925), przy czym z danych SG wynika, iż o ile w 2006 roku 31 Chińczyków zostało faktycznie wydalonych lub przekazanych z kraju, w 2007 roku liczba ta wyniosła już 55 osób (w tym m.in. 10 ze względu na nielegalny pobyt na terytorium Polski, a 30 ze względu na przekroczenie granicy Polski wbrew przepisom). W 2006 r. Straż Graniczna wystąpiła z 73 wnioskami o potwierdzenie

tożsamości Chińczyków i wydanie zastępczego dokumentu podróży, natomiast strona chińska potwierdziła dane 18 osób. Doświadczenia SG w zakresie potwierdzania danych osobowych obywateli chińskich wskazują na brak współpracy ze strony chińskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego w tym zakresie. Kwestia ta ma istotne znaczenie również dlatego, że z uwagi na przystąpienie Polski do strefy Schengen należy się spodziewać zwiększonego zainteresowania nielegalnym przekraczaniem granicy państwowej przez obywateli ChRL.

Tak niewielka skuteczność w odsyłaniu nielegalnych migrantów do Chin, w dużej mierze wynika z faktu, że Polska nie ma zawartej umowy o readmisji z tym krajem (strona chińska wielokrotnie informowała polską Straż Graniczną o braku celowości zawierania umowy dwustronnej w tym zakresie).

Mimo, że zagrożenie nielegalną migracją ze strony obywateli ChRL utrzymuje się na bezpiecznym poziomie warto jednak zauważyć ich udział w abolicjach adresowanych do osób przebywających na terytorium RP bez zezwolenia, które miały miejsce w 2003 i 2007 roku. O ile w przypadku pierwszej z nich wnioski złożyło zaledwie 13 obywateli Chin, o tyle w 2007 roku (stan do dnia 14 stycznia 2008 roku) było ich 40, co plasowało ich na 4 miejscu wśród ogólnej liczby cudzoziemców. Należy również zauważyć, iż poza obywatelami Ukrainy, Chińczycy są jedynymi obcokrajowcami, których liczba wniosków wzrosła w porównaniu do pierwszej abolicji z 2003 roku. Oznacza to, że na terytorium Polski przebywa jednak pewna, niezidentyfikowana liczbowo grupa Chińczyków posiadająca od lat status nielegalnych migrantów (warunkiem objęcia abolicją był udokumentowany pobyt od 1997 roku), dla których Polska była krajem docelowej migracji.

Podobnie jak w przypadku nielegalnej migracji, również przestępczość z udziałem obywateli Chin ma charakter marginalny. Według danych statystycznych Policji, w latach 2001-2006 jedynie 52 obywateli Chin było podejrzanych o popełnienie przestępstwa, zaś 64 osoby posiadały status pokrzywdzonego. Według danych Centralnej Służby Więziennej na dzień 1 października 2007 roku w placówkach penitencjarnych przebywało 7 tymczasowo aresztowanych obywateli Chin (nie odnotowano osób skazanych). Wydaje się więc, że w chwili obecnej Chińczycy nie stwarzają większego zagrożenia przestępczością. Należy jednak pamiętać, że obywatele ChRL nie stanowią dużej liczebnie grupy cudzoziemców przebywających w Polsce. W przypadku przyjazdu ich większej liczby, nie można wykluczyć wzrostu statystyk dotyczących przestępczości z udziałem Chińczyków.

Zjawiskiem nielegalnej migracji obywateli ChRL do Europy w coraz większym stopniu jest zaniepokojona Unia Europejska. Świadczy o tym między innymi działalność Europejskiej Agencji Zarządzania Współpracą Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw Członkowskich FRONTEX, która w czerwcu 2007 zorganizowała morsko-lądowo-

powietrzną operację ukierunkowaną na zwalczanie nielegalnego napływu do UE Chińczyków oraz zapowiedziała opracowanie szerokiej analizy poświęconej temu zjawisku. Od 2002 r. Komisja Europejska prowadzi wstępne negocjacje z Chinami w sprawie zawarcia umowy o readmisji, jednakże finalne rozmowy jeszcze się nie rozpoczęły, a rozmowy i wymiana korespondencji w tej sprawie są na etapie uzgodnień technicznych.

Liczba obywateli Chin zatrzymanych w trybie przepisów ustawy o cudzoziemcach w 2007 roku (w porównaniu z ogólna liczbą zatrzymanych cudzoziemców)

OBYWATELSTWO		Liczba osób zatrzymanych	Podstawa zatrzymania	Postępowanie z osobami zatrzymanymi
CHINY	OGÓLEM			
106	4 728	Usiłowanie lub przekroczenie granicy państwowej wbrew przepisom		
66	1 489	Brak dokumentów uprawniających do pobytu na terytorium RP		
27	1 316	Wykonywanie pracy, lub podjęcie działalności gospodarczej bez zezwolenia		
12	1 325	Zagrożenie bezpieczeństwa i porządku publicznego		
	62	Niewykonanie decyzji o wydaleniu lub zobowiązaniu do opuszczenia terytorium RP		
1	269	Inne		
	51	Doprowadzono do granicy państwowej		
80	2 201	Wystąpiono z wnioskiem o wydalenie		
14	1 925	Wydano decyzję zobowiązującą do opuszczenia terytorium RP		
	46	Umieszczono w ośrodku strzeżonym		
	105	Osadzono w areszcie w celu wydalenia		
3	54	Wydalono		
	7	Wystąpiono z wnioskiem o udzielenie zgody na pobyt tolerowany		
4	40	Przekazano innym organom		
8	444	Zwolniono		
67	1 624	Wydano decyzję o wydaleniu; udzielono zgody na pobyt tolerowany		
	11	Odmówiono wydania decyzji o wydaleniu; zgody na pobyt tolerowany		
7	1 274	Wydalono		
14	272	Umieszczono w ośrodku strzeżonym		
41	298	Umieszczono w areszcie w celu wydalenia		
	1	Udzielono zgody na pobyt tolerowany		
6	78	Przekazano innym organom		
12	278	Zwolniono		
		Postępowanie z osobami wobec których wystąpiono z wnioskiem o wydalenie		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Straży Granicznej

IX. Wnioski i rekomendacje

1. Migracje obywateli ChRL do Europy charakteryzują się bardzo wysoką dynamiką. W roku 1951r. liczba obywateli Państwa Środka, którzy osiedlili się na naszym kontynencie wynosiła 4 500 osób; obecnie osiąga około 500 000 osób. Warto jednak podkreślić, że statystyki dotyczące liczby Chińczyków przebywających na podstawie długoterminowych zezwoleń w państwach Europy nie są spójne. Na użytek niniejszego opracowania posługiwano się danymi zawartymi w statystykach OECD i EUROSTAT-u, które wydają się być jednak niedoszacowane.
2. Migracje z Chin mają specyficzny charakter. Z jednej strony są wynikiem rosnącej siły gospodarczej tego kraju i jego znaczenia w światowych procesach globalizacyjnych (wzrost chińskich inwestycji za granicą, gwałtownie rosnący eksport, etc), które w sposób nieunikniony powodują przepływ osób do innych krajów. Z drugiej zaś strony istniejące jeszcze obszary biedy, bezrobocie, napięcia społeczne, oraz przeludnienie wywołują presję migracyjną, mającą często charakter spontaniczny i nieudokumentowany.
3. Rząd w Pekinie, choć formalnie (głównie ze względów ideologicznych) uważa nielegalną migrację swoich obywateli za formę przestępczości, to jednak udziela jej wsparcia. Świadczy o tym niechęć władz ChRL do podpisywania umów readmisyjnych oraz stosowane przez chińskie konsulaty utrudnienia przy identyfikowaniu danych osobowych migrantów. Warto przy tym przypomnieć, że ponad 45% bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Chinach jest wynikiem działalności ponad 30 mln. Chińczyków przebywających w ponad 120 krajach świata.
4. Nielegalna migracja z Chin ma często charakter etapowy i korzysta głównie z dwóch szlaków tzw. „rosyjskiego” lub „wschodniego” wiodącego zazwyczaj przez terytorium Federacji Rosyjskiej oraz „południowego”, głównie przez Turcję i kraje Bałkańskie. Wielu nielegalnych migrantów próbuje dotrzeć do Europy przez duże porty lotnicze, posługując się fałszywymi lub przerobionymi paszportami, „gubiąc” dokumenty, albo składając wnioski o azyl oraz drogą morską.
5. Specyficzne uwarunkowania wewnętrznej sytuacji w Rosji oraz bezpośrednie sąsiedztwo Państwa Środka spowodowały ekspansję migracyjną Chińczyków na teren Syberii i ich stopniowe przemieszczanie się w kierunku zachodnim. Z punktu widzenia krajów Europy Środkowo-Wschodniej, migracje te mają największe znaczenie.
6. Cechą charakterystyczną chińskiej nielegalnej migracji jest sposób organizacji chińskich grup przestępczych i ich duża elastyczność. Zwalczanie wszelkich form

handlu ludźmi, z uwagi na hermetyczność środowisk migrantów, jest niezwykle utrudnione.

7. Wzrastający napływ chińskich turystów do Europy (w roku 2005 - 47 mln) wydaje się nie stanowić najbardziej istotnego źródła nielegalnej migracji, choć nie należy go bagatelizować. Może to wynikać z faktu, że na przyjazdy tego rodzaju mogą sobie pozwolić jedynie osoby stosunkowo zamożne (biorąc pod uwagę system zabezpieczeń - depozyty, gwarancje, ubezpieczenia etc), jak i również z uwagi na możliwość prowadzenia ze strony biur turystycznych (zarówno krajowych, jak i zagranicznych), zainteresowanych rozwojem dochodowej i perspektywicznej działalności, ewentualnych działań prewencyjnych i kontrolnych.
8. Według Europolu, chińskie grupy przestępcze zajmują się na terytorium UE różnorodną działalnością, w tym produkcją narkotyków, praniem brudnych pieniędzy i fałszerstwem dokumentów. Choć często grupy te mają charakter zorganizowany i preferują samodzielną działalność, zdarzają się przypadki ich współpracy z lokalnym światem przestępczym. Między innymi zgodnie z informacjami włoskiej Policji istnieje porozumienie o współpracy pomiędzy chińskimi grupami kryminalnymi a neapolitańską Camorrrą.
9. Napływ Chińczyków do Polski jest ograniczony. Pod koniec 2006r. w systemie „Pobyt” figurowało jedynie 1 021 obywateli ChRL posiadających ważne karty pobytu, co dawało im 12 miejsce wśród ogółu cudzoziemców. Należy odnotować widoczny wzrost liczby wydanych zezwoleń na pracę, od 103 w 2004r., do 405 w roku 2006 i 371 w pierwszym półroczu 2007r.
10. Prawie 50% wjazdów Chińczyków do Polski odbywa się w ruchu bezwizowym. Korzystają z niego posiadacze paszportów służbowych, których w ChRL jest około 8 mln. Proporcje te wynikają m.in. z braku zorganizowanych grup turystycznych (w 2006r.- w ramach ADS przyjechało 339 osób).
11. Dane statystyczne dotyczące nielegalnej migracji do Polski obywateli ChRL świadczą o niewielkiej skali tego zjawiska w Polsce i wykazują na tendencję spadkową. Należy jednak zauważyć, że obywatele ChRL złożyli 40 wniosków o legalizację pobytu w ramach abolicji adresowanej do osób przebywających na terytorium RP bez zezwolenia od 1997r (dane z 14 stycznia 2008 r.), co oznacza istnienie zjawiska nieudokumentowanych pobytów Chińczyków w naszym kraju, którego rozmiary nie są jednak znane.
12. Dane statystyczne dotyczące nielegalnej migracji pokazują niski stopień realizacji decyzji o wydaleniu wydanych wobec obywateli ChRL (w roku 2007 na 67 decyzji wydano 7 osób, co między innymi wynika z braku umowy o readmisji).

13. Przystępczość w Polsce z udziałem obywateli Chin w liczbach bezwzględnych oraz na tle innych narodowości, wg danych Policji, ma charakter marginalny (w latach 2001-2006 o pełnienie przestępstw były podejrzane 52 osoby).
14. W ostatnim okresie dynamicznie rozwijają się polsko-chińskie stosunki gospodarcze, których efektem jest wzrost wymiany handlowej oraz chińskich inwestycji w naszym kraju. Coraz bardziej aktywna działalność chińskich podmiotów gospodarczych (podobnie jak w Europie) powoduje m.in. zwiększenie się ruchu osobowego do Polski oraz liczby zezwoleń na pracę wydawanych obywatelom ChRL. Warto zauważyć, że zdecydowana większość tych zezwoleń została wydana członkom kadry zarządzającej; niewątpliwie duża część z nich dotyczy niewielkich spółek handlowych.
15. Z uwagi na niedobory siły roboczej na polskim rynku pracy (w szczególności w budownictwie) pracodawcy coraz częściej postulują o zagwarantowanie warunków prawnych i organizacyjnych pozwalających na zatrudnianie większej liczby Chińczyków w Polsce. Brak zarówno umowy dwustronnej o readmisji, jak i współpracy władz chińskich przy przyjmowaniu nielegalnych migrantów na terytorium swojego kraju, a także negatywne doświadczenia krajów europejskich w tym zakresie i zagrożenia wynikające z przestępczości z udziałem obywateli ChRL, wymagają odniesienia się do tych postulatów z najwyższą ostrożnością.
16. Napływ Chińczyków do Europy nie opiera się na zorganizowanym systemie rekrutacji pracowniczej uzgadnianej lub koordynowanej z rządem w Pekinie. Ma on charakter spontaniczny i przypadkowy i w dużym stopniu jest wynikiem nielegalnej migracji. Najbliżej takiego systemu wydaje się być Rumunia, która jest w trakcie negocjowania z Chinami umowy dotyczącej migracji zarobkowych, ale negatywne doświadczenia w tym zakresie (strajki o podłożu ekonomicznym) spowodowały ich zahamowanie.
17. Z uwagi na silną presję migracyjną ze strony obywateli Państwa Środka wywieraną na kraje europejskie, której towarzyszy bezprecedensowa ekspansja gospodarcza aktywnie uczestniczących w procesach globalizacyjnych Chin, należy przyjąć, iż niezależnie od podejmowanych działań zmierzających do ograniczania zjawiska nielegalnej migracji, będzie ona nieuchronnie rosła.
18. Podobnie, jak ma to miejsce w wielu państwach UE, można oczekiwać, że w ślad za rosnącą liczbą chińskich biznesmenów, ekspertów i wysoko wykwalifikowanych pracowników i ich rodzin, tworzących załóżek sieci migracyjnych, pojawią się większe grupy osób (np. zatrudnionych w ramach usług eksportowych) o niższych kwalifikacjach, a także nielegalnych migrantów. W tej sytuacji można się spodziewać podobnych problemów, jakie stały się udziałem wielu państw UE, w których liczba obywateli Chin stała się znacząca.

19. Istotne znaczenie w przeciwdziałaniu tym problemom i nieprawidłowościom będzie miało wypracowanie mechanizmów monitorujących migracje obywateli Chin do Polski oraz wprowadzenie systemu odpowiednich zabezpieczeń przeciwko nadużywaniu przepisów dotyczących legalizacji pobytu na terytorium RP. Podejmowane działania w tym zakresie mogą być związane np. (w przypadku świadczenia usług eksportowych) z obciążeniem pracodawców ewentualnymi kosztami wydalenia pracowników naruszających porządek prawny oraz ściśle egzekwowanie obowiązujących przepisów przez urzędy i instytucje odpowiedzialnych za pobyt cudzoziemców.

Bibliografia

- Caritas/Migrantes, Dossier Statistico Immigrazione, 2006
- Ching Kwan Lee, *Livelihood Struggles and Market Reform. (Un)making Chinese Labour after State Socialism*, United Nations Research Institute for Social Development, February 2005
- Cross-Border Cooperation/ Söderköping Process. Migration Trends 2004 – 2006 Söderköping Process Countries
- Europol, 2004 EU Organized Crime Report, open version, The Hague, October 2004
- Europol, 2005 EU Organized Crime Report, public version, The Hague, 25 October 2005
- Gao Yun, *Chinese Migrants and Forced Labour in Europe*, International Labor Standards Forced Labor, Year 2004
- G. Campani and L. Maddii, « Un monde a part : les Chinois en Toscane » in *Revue Européenne des Migrations Internationales*, (Vol. 8, N°3, 1992)
- Huang Ping F. N. Pieke, *China migration country study*, Departament for International Development (document zaprezentowany na Conference on Migration, Development and Pro-Poor Policy Choices in Asia, Dhaka, 22–24 June 2003)
- Ilse van Liempt, *Navigating Borders Inside Perspectives on the Process of Human Smuggling into the Netherlands*, IMISCOE (International Migration, Integration and Social Cohesion), ILO, Genewa 2004.
- ICMPD Yearbook on Illegal Migration, Human Smuggling and trafficking In Central and Eastern Europe. A Survey and Analysis of Border Management and Border Apprehension. Data from 22 States
- INDIAC 2006 Annual statistical report on Migration, Asylum and Return 2003, The Netherlands
- Konstantinos N. Kanellopoulos, Maria Gregou, Athanassios Petralias, *Illegal Immigrants in Greece: State approaches, their profile and social situation*, EMN, Ateny, grudzień 2006
- Ministerstwo Porządku Publicznego, KG Policji Wydział Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego – Wydział Analiz, *Annual Report on Organised Crime in Greece for the year 2004 (wersja ogólnodostępna)*, Ateny, maj 2005
- Recent Trends in Chinese Migration to Europe: Fujianese Migration in Perspective, prepared for IOM by Frank N. Pieke, University of Oxford, UK, March 2002, IOM No 6, 2002
- The lot of Chinese workers: do China's labor laws work? Roundtable before the Congressional-Executive Commission on China, One Hundred Ninth Congress, Second Session, April 11, 2006, Printed for the use of the Congressional-Executive Commission on China

Tonchev P. (ed.), Markoutsoglou M., Kassou M., Moshovos A., Ptohos Y., Asian Migrants in Greece. Origins, Status and Prospects

<http://laborsta.ilo.org/>

<http://soderkoping.org.ua/>

<http://web.worldbank.org/>

<http://www.state.gov/>

<http://english.gov.cn/>

<http://www.china.org.cn/>

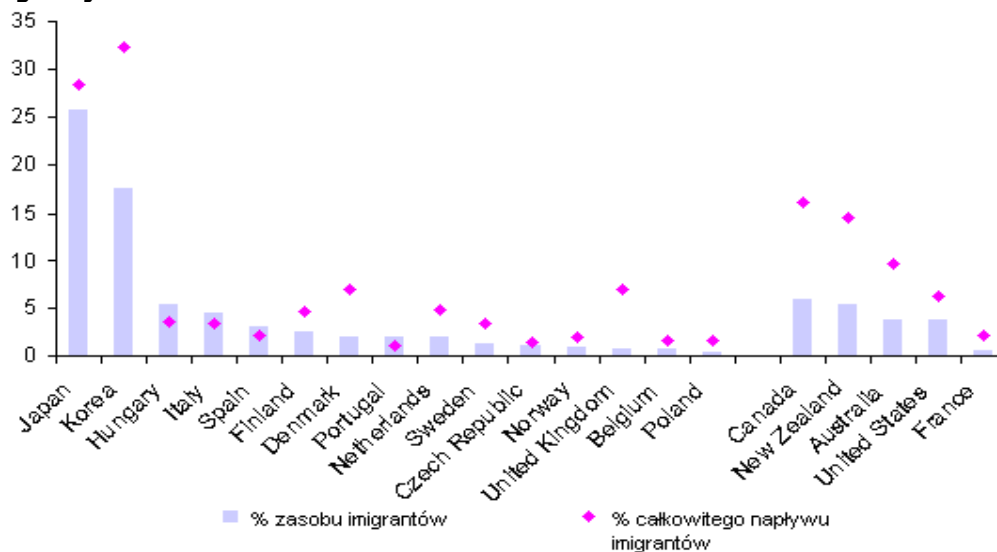
<http://www.iiasa.ac.at/>

inne (w tym opracowania Wydziału Analiz DPM: Migracje Chińczyków, Migracje obywateli Chin do Rosji, Nielegalna imigracja chińska w Belgii)

Załączniki

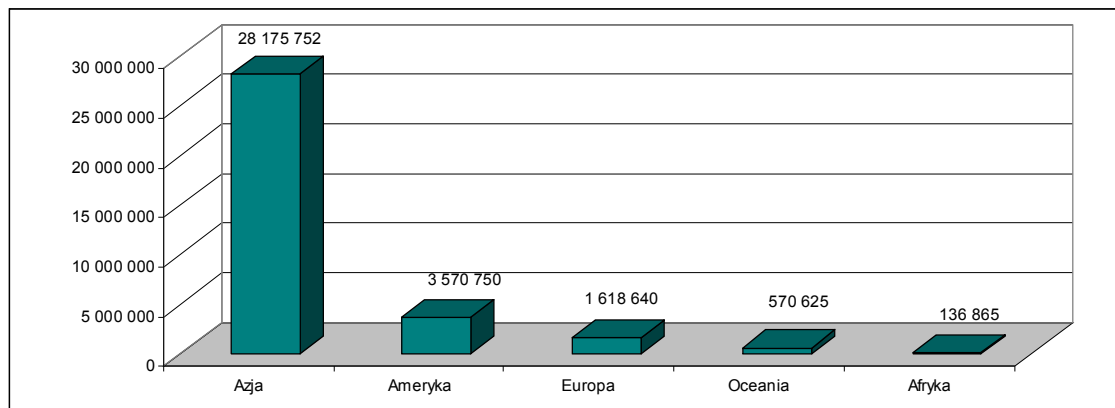
Załącznik nr 1

Wykres 1. Udział procentowy imigrantów pochodzenia chińskiego w krajach OECD w ogólnej liczbie cudzoziemców w 2005 roku



Źródło: *International Migration Outlook, SOPEMI 2007, OECD*

Wykres 2. Liczba osób pochodzenia chińskiego przebywających poza granicami Chin w 2005 roku



Źródło: *Shao Center, Ohio University (USA)*

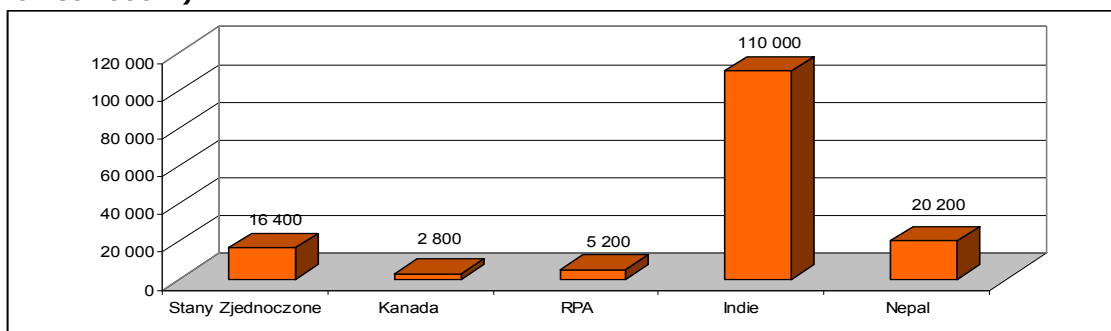
Tabela 1. Liczba Chińczyków w poszczególnych krajach na świecie w 2005 r.

Analizowane państwo	Liczba Chińczyków w poszczególnych krajach (w tys.)
Indonezja	7 310
Tajlandia	6 100
Malezja	5 280
Singapur	2 291
Filipiny	2 200
Birma	2 000
USA	2 000
Wietnam	1 900
Kanada	910
Kraje b. Związku Radzieckiego	680
Australia	454

Źródło: Shao Center, Ohio University (USA)

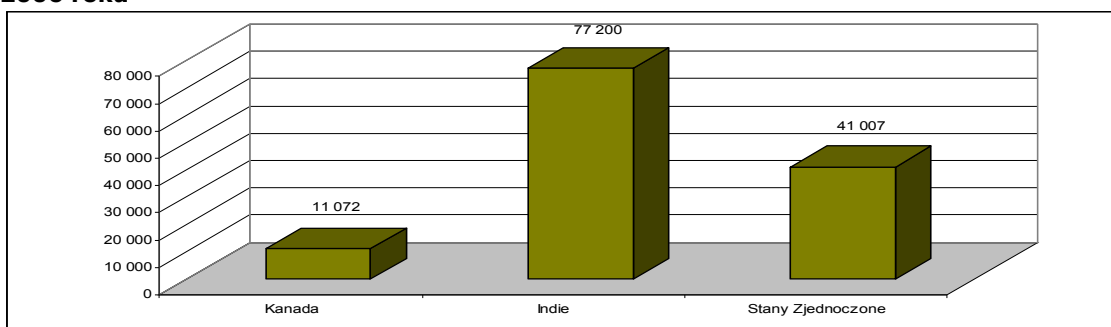
Załącznik nr 2

Wykres 3. Liczba osób pochodzenia chińskiego ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub korzystających z pewnych form ochrony w wybranych krajach (stan na koniec 2006 r.)



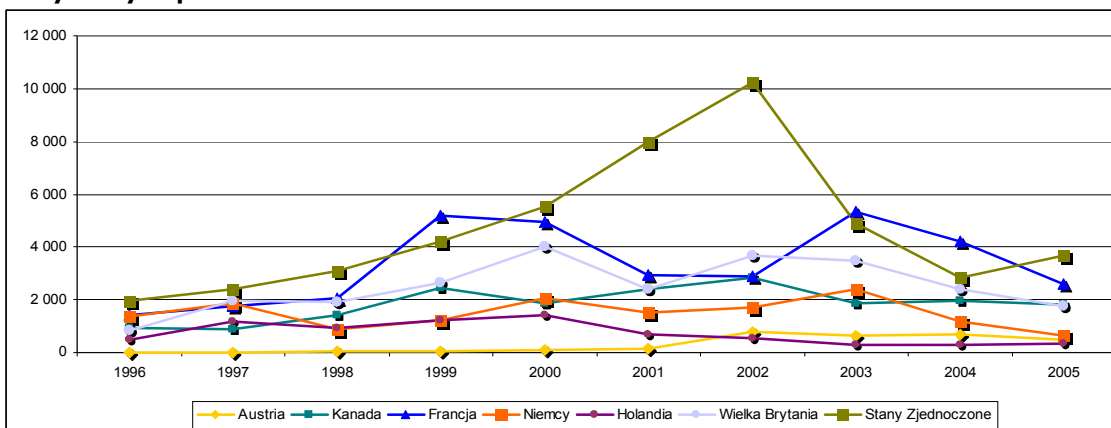
Źródło: World Refugee Survey 2007

Wykres 4. Liczba uchodźców pochodzenia chińskiego w wybranych krajach na koniec 2006 roku



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych UNHCR

Wykres 5. Liczba osób pochodzenia chińskiego aplikujących o nadanie statusu uchodźcy w wybranych państwach OECD



Źródło: International Migration Outlook, SOPEMI 2007, OECD

Tabela 2. Liczba wniosków o udzielenie azylu złożonych w 2006 roku przez obywateli 20 najliczniej reprezentowanych krajów pochodzenia (nie uwzględniono osób, które nie podały narodowości)

Kraj pochodzenia	Kraj docelowy																
	Francja	Wielka Brytania	Szwecja	Niemcy	Holandia	Austria	Grecja	Belgia	Szwajcaria	Norwegia	Hiszpania	Turcja	Cypr	Polska	Irlandia	Inny niż w/w	Łącznie
Irak	116	1 305	8 951	2 117	2 766	380	1 415	695	816	1 002	42	722	132	16	215	1 280	21 970
Serbia i Czarnogóra	3 047	110	2 001	3 237	607	2 522	6	778	1 228	369	13	0	1	0	27	1 503	15 449
Federacja Rosyjska	2 313	155	755	1 040	254	2 441	68	1 582	426	548	110	0	104	4 002	61	1 136	14 995
Iran	133	2 675	494	611	921	274	528	631	302	218	20	2 297	305	2	205	296	9 912
Afganistan	82	2 650	594	531	932	699	1 087	365	233	224	7	261	9	11	88	586	8 359
Turcja	2 758	550	305	1 949	341	668	90	380	693	69	17	0	87	10	7	329	8 253
Somalia	52	2 155	1 066	146	1 462	183	150	124	273	632	10	680	0	1	161	486	7 581
Pakistan	393	1 805	61	464	117	110	2 378	160	85	26	23	3	268	46	167	323	6 429
Bangladesz	607	485	69	107	25	140	3 750	46	53	20	137	0	310	6	5	265	6 025
Chiny	1 214	1 970	81	440	318	212	97	155	475	51	6	31	174	1	139	661	6 025
Erytrea	55	2 725	608	281	175	4	28	20	1 201	316	29	57	2	0	45	416	5 962
Nigeria	434	940	104	481	243	421	391	71	209	54	632	5	15	11	1 038	447	5 496
Dem. Republika Konga	2 283	685	59	227	266	47	15	843	160	83	102	28	13	6	109	114	5 040
Sri Lanka	2 145	600	20	170	147	46	118	62	328	106	8	61	389	2	3	95	4 300
Armenia	1 684	25	227	303	280	350	32	381	111	25	54	0	27	15	7	219	3 740
Indie	110	735	143	512	90	479	162	79	35	32	43	1	253	13	16	924	3 627
Syria	21	180	433	609	293	88	143	167	161	49	15	7	1 255	0	25	169	3 615
Gruzja	282	80	134	240	156	564	428	232	287	11	19	1	336	31	171	521	3 493
Kolumbia	230	70	20	244	86	1	0	12	44	4	2 239	0	0	0	0	8	2 958
Algieria	1 127	255	145	369	57	138	17	180	161	37	230	5	4	8	49	153	2 935
Łącznie (20 państw)	19 086	20 155	16 270	14 078	9 536	9 767	10 903	6 963	7 281	3 876	3 756	4 159	3 684	4 181	2 538	9 931	146 164
Pozostałe kraje	11 662	7 685	8 047	6 951	4 929	3 582	1 364	4 624	3 256	1 444	1 541	394	861	249	1 776	6 252	64 617
Ogółem	30 748	27 840	24 317	21 029	14 465	13 349	12 267	11 587	10 537	5 320	5 297	4 553	4 545	4 430	4 314	16 183	210 781

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Holenderskie Ministerstwo Sprawiedliwości, Imigracji i Naturalizacji, Staff Directorate for Implementation and Policy, Section Information and Analysis Centre (INDIAC), Asylum Applications in Europe 2006, November 2007, s. 25

Tabela 3. Liczba wniosków o udzielenie azylu złożonych w 2006 roku w państwach Europy przez obywateli 20 najliczniej reprezentowanych krajów pochodzenia

Zajmowane miejsce w łącznej liczbie krajów, których obywatele najczęściej składali wnioski o udzielenie azylu w Europie		Kraj pochodzenia	Analizowany rok		Zmiana liczby wniosków o udzielenie azylu złożonych w 2006 r. w stosunku do 2005 r.	Zmiana liczby wniosków o udzielenie azylu złożonych w 2006 r. w stosunku do 2005 r. wyrażona w procentach	Udział procentowy liczby wniosków o udzielenie azylu złożonych przez obywateli analizowanego kraju pochodzenia w analizowanym okresie w stosunku do łącznej liczby wniosków o udzielenie azylu złożonych		Zmiana liczby wniosków o udzielenie azylu złożonych w 2006 r. w stosunku do 2005 r. wyrażona w procentach
2006	2005		2006	2005			w 2006 r.	w 2005 r.	
1	(3)	Irak	21 970	13 054	8 916	68%	10%	5%	5%
2	(1)	Serbia i Czarnogóra	15.449	22.744	-7 295	-32%	7%	9%	-2%
3	(2)	Federacja Rosyjska	14 995	22 113	-7 118	-32%	7%	9%	-2%
4	(5)	Iran	9 912	10 113	-201	-2%	5%	4%	1%
5	(7)	Afganistan	8 359	7 823	536	7%	4%	3%	1%
6	(4)	Turcja	8 253	11 798	-3 545	-30%	4%	5%	-1%
7	(10)	Somalia	7 581	7 177	404	6%	4%	3%	1%
8	(12)	Pakistan	6 429	6 723	-294	-4%	3%	3%	0%
9	(20)	Bangladesz	6 025	4 086	1 939	47%	3%	2%	1%
10	(6)	Chiny	6 025	7 972	-1 947	-24%	3%	3%	0%
11	(22)	Erytrea	5 962	3 661	2 301	63%	3%	1%	-
12	(8)	Nigeria	5 496	7 327	-1 831	-25%	3%	3%	0%
13	(9)	Dem. Republika Konga	5 040	7 263	-2 223	-31%	2%	3%	-
14	(19)	Sri Lanka	4 300	4 286	14	0%	2%	2%	0%
15	(16)	Armenia	3 740	4 597	-857	-19%	2%	2%	0%
16	(13)	Indie	3 627	5 841	-2 214	-38%	2%	2%	-
17	(21)	Syria	3 615	4 032	-417	-10%	2%	2%	0%
18	(11)	Gruzja	3 493	6 998	-3 505	-50%	2%	3%	-1%
19	(31)	Kolumbia	2 958	2 326	632	27%	1%	1%	0%
20	(17)	Algieria	2 935	4 342	-1 407	-32%	1%	2%	0%
		Kraj pochodzenia Inny niż w/w	64 617	87 124	-22 507	-26%	31%	35%	-4%
		Łączna liczba złożonych wniosków o udzielenie azylu	210 781	251 400	-40 619	-16%	100%	100%	0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Holenderskie Ministerstwo Sprawiedliwości, Imigracji i Naturalizacji, Staff Directorate for Implementation and Policy, Section Information and Analysis Centre (INDIAC), Asylum Applications in Europe 2006, November 2007, s. 22